

κ. "Ιδα και κάθε εν γένει άνθρωπο, πρέπει ν'ένε δ-
 πωσδήποτε ανθρώπινος, και όχι μόνο οικίος έθνος
 και κράτους. Έδω όμως προβάλλεται τ' ερώτημα :
 Ποιός είναι εκείνος ο παράγων που εξασφαλίζει την
 αξιοπρεπή ζωή του έθνους και του κράτους ; 'Απ'
 όσα μπορώ να καταλάβω ως τέτοιον παράγοντα δ
 κ. "Ιδας θεωρεί αι Τήν κυριαρχούσα τάξη που πρέ-
 πει νάχη τήν εικόνα του κράτους και τή συνείδηση
 των κοινών συμφερόντων όλου του λαού και β. Τόν
 πολιτικό που νάχη υπ' όψη του μόνο τ'α γενικά συμ-
 φέροντα του κράτους και του έθνους. Αυτά όλα κα-
 λά και άγια, αλλά έδω ακριβώς είναι ο κόμπος του
 ζητήματος : "Αν ή κυριαρχούσα τάξη δέ θελήσει να
 έργαστη για τ'α συμφέροντα του κράτους και του έ-
 θνους ή δέ βρεθη ή πολιτικός που νάχη υπ' όψη
 του μόνο γενικά συμφέροντα, τί θα γίνη τότε κ. "Ι-
 δας ; Δέ σου φαίνεται ότι θα γίνη κάτι τι παρό-
 μοιο με τήν Ελλάδα και Τουρκία, όπου οι κυριαρ-
 χούσες τάξεις, οι πολιτικοί και οι διάφορες καμαρί-
 λες μόνο τ'ο χουζούρι τους κοιτάζουν ; Και ποιός θα
 τους αναγκάσει αυτούς ν' άρτίσουν τ'ο χουζούρι τους ;
 Δέν πιστεύω να πής : ή λαός, οι άλλες τάξεις. Για-
 τι αν έλεγε αυτό, θα έπαναλάβαινε ακριβώς εκεί-
 νο που είπα γώ με τ'ο βιβλίο μου, και που βγήκες
 σ'ό να πολεμήσης. Τί άλλο λοιπόν μένει ; Μένει μό-
 νο να καθίσουμε και να περιμένουμε πότε θα έυαρε-
 στηθη ή άφεντιά τους να σκεφθη και για τ'α συμφέ-
 ροντα του έθνους και του κράτους ή πότε θα φανη ή
 μεσοίας που θα σώση τ'ο έθνος, ή μεγαλοφυής πολι-
 τικός ή ή αώνιος εκείνος bon prince όλων
 των ουτοπιστών, όλων των εποχών και τύπων ! Βλέ-
 πετε τώρα δλοφάνερα τ'ο άδιέξοδο που έπεσε ή κ. "Ι-
 δας. Περισσότερο να τ'ο αναλύσω είναι περιττό. Κα-
 λύτερα άς εξηγήσω γιατί ή κ. "Ιδας κατόντησε σέ
 τέτοια ουτοπικά συμπεράσματα. Με τόν κ. "Ιδα
 συνέβη και με τόν κ. Ραζά και με όλους εν γέ-
 νει τους άποκειμενικούς κοινωνιολόγους, με όλους
 τους ουτοπιστάς.

Βάση τής σκέψης του δέν έβγαλε τήν παρατή-
 ρηση τής εξωτερικής αντικειμενικότητας, αλλά μια
 άποκειμενική επιθυμία.

Για τούτο δέν άγαπά και τήν αντικειμενική επι-
 λόγη επιστήμη, επειδή του χαλά τις επιθυμίες,
 τ'α όνειρα, τήν ιδιοσυγκρασία. Όλοι οι άποκειμενι-
 κοί κοινωνιολόγοι είναι άνίκανοι να καταλάβουν τήν
 πραγματικότητα. Τήν εποχή τους, τήν κοινωνία
 τους δέν τήν έννοούν γιατί δέ σπουδάζουν αντικει-

μενικά τή γέννησή της, και δέν έχουν κανένα άν-
 τικειμενικό μέτρο για τούς νόμους τής κοινωνίας εν
 γένει. Όλα τούς φαίνονται άποτέλεσμα ελευθέρως
 θελήσεως, έντελώς τυχαία. Τό ότι ή κοινωνία βαδί-
 ζει σύμφωνα με ώρισμένους νόμους ούτε καν τ'ο ύπο
 φιαζονται.

"Έξω από τις παραστάσεις τής εποχής και του
 τόπου τους δέν μπορούν να βγούν. Πιστεύουν μόνο σέ
 ή,τι βλέπουν, χωρίς όμως και να έννοούν τήν πραγ-
 ματική του αξία, γιατί δέν ξέρουν πώς γεννήθηκε.
 "Ό,τι βλέπουν τό παύουν για άπόλυτο, γιατί δέν
 μπορούν να φανταστούν ούτε τό παρελθόν του ούτε
 τό μέλλον του. Παρόμοιο τι συμβαίνει και με τόν
 κ. "Ιδα. Παίρνει τ'α επίσημα μόνο σημερινά τής ζωής
 χωρίς να σπουδάζη τή γέννησή τους και παραβλέπει
 πρό πάντων τ'α παρασκήνια, αυτά που μπορούν να
 εξηγήσουν τήν πραγματική έννοια τής ζωής. "Αν
 τόκανε αυτό ή κ. "Ιδας θα καταλάβαινε τήν πραγ-
 ματική σημασία των λέξεων «κράτος» «έθνος».
 Και αν ήθελε λίγο να γνωριστη και με τήν επιστή-
 μη, που τότο τήν περιφρονεί, θα έμάθαινε ότι οι
 λέξεις αυτές δέν υπήρχαν πάντοτε και ούτε και θα
 διάρχουν αιώνας — με τή σημερινή τους τουλάχισ-
 στο σημασία — άλλ' ότι έγεννήθηκαν σέ ώρισμένες
 μόνο στιγμές τής κοινωνικής εξέλιξεως για να ύπη-
 ρετήσουν ώρισμένες μόνο ανάγκες, ώρισμένων κοινω-
 νικών τάξεων. Όρισμένη εποχή του φεουδαλιού
 καθεστώς έδημιούργησε τό κράτος και κατόπι με
 τή φορά τής εξέλιξεως οι άστοί έριζαν στή μέση
 τήν ιδέα του έθνους και τής πατρίδας για να φέ-
 ρουν αντιπερισπασμό πρώτα στους φεουδάλους και
 κατόπι στους προλετάριους, σκεπαζοντας συνάμα
 μ' αυτές τ'α οικονομικά τους συμφέροντα. Οι προλε-
 τάριοι σήμερα δέν παραδέχονται τήν ιδέα του έθνους
 και τής πατρίδας, ως τήν έννοούν οι άστοί, μα
 τής δίνουν ν'ε και μορφή, που να ύπηρετη
 και τ'α δικά τους τ'α συμφέροντα, και όχι μόνο τ'α
 άστικά ! Τή συγκεκριμένη λοιπόν ύπόσταση του
 κράτους και έθνους, που τήν έδημιούργησαν τ'α συγ-
 κειριμένα συμφέροντα των φεουδάλων και άστών,
 τήν πήρε ή κ. "Ιδας σαν κάτι τι ανεξάρτητο, άπό-
 λυτο, άφηρημένο και τόσο ύπνωτίστηκε απ' αυτή,
 ώστε είναι έτοιμος να θυσιάση για τήν άφηρημένη
 του αυτή ψύχωση όχι μόνο τούς συγκεκριμένους προ-
 λετάριους, αλλά στήν ανάγκη και αυτούς τούς φεου-
 δάλους και αυτούς τούς άστούς. Έννοείται, όλοι
 αυτοί δέν έχουν καμιά όρεξη να θυσιάστούν για τις

άφηρημένες ψυχώσεις του κ. "Ιδα και με πρώτη έυ-
 καιρία θα τόν άφίτουں στα κρύα του λουτρού, ειθύς
 άμα ή άφηρημένη ιδέα του έθνους και τής πατρί-
 δας έρθη σέ σύγκρουση με τ'α συγκεκριμένα τους συμ-
 φέροντα. "Η ευρωπαϊκή ιστορία είναι γεμάτη με πα-
 ρόμοια παραδείγματα. Και στήν Τουρκία και στήν
 Ελλάδα βλέπουμε τί άφηρημένες ιδέες και γενικά
 συμφέροντα κράτους, έθνους και πατρίδας ύπηρετούν
 οι φεουδάλι Τούρκοι και οι άστοί πλουτοκράτες μας !
 Και αν στα άλλα μέρη λαβαίνονται πράγματα υπ'
 όψη και γενικότερα συμφέροντα όλου του λαού (ε-
 πομένως και του έθνους), αυτό ακριβώς γίνεται,
 γιατί εκεί ή λαός έπαισε να πιστεύη στίς «γενικές
 ιδέες» τής κυριαρχούσας τάξης και των πολιτικών
 της και ή ίδιος με τή δύναμή του άρχισε να τούς
 άποσπ'ε τό δικιο του, ώφελώντας και ζωντανεύον-
 τας έτσι και τό έθνος και τήν πατρίδα. Αυτό ά-
 κριβώς ζητάμε και μες να κάνουμε στήν Ελλάδα,
 ως τό μόνο θετικό μέσο που μας δείχνει ή αντικει-
 μενική σπουδή τής κοινωνίας εν γένει. "Ο «γενικός
 πολιτικός» που φανταζεται ή κ. "Ιδας μόνο στή
 φαντασία ενός ουτοπιστή μπορεί να ύφίσταται. "Αμα
 ή ίδιος άρχιση τό πολιτικό του στάδιο θα κοίωση
 βραχιά τή μεγάλη αυτή αλήθεια. Και αν θελήση
 να μείνη πιστός στίς γενικές άφηρημένες του ιδέες,
 θα ναυαγήτη σέ πέντε μέρες ! Τό άτομο ποτέ δέν
 έπαιξε ανεξάρτητο κοινωνικό ρόλο, πρό πάντων δέ
 σήμερα που τό πλήθος άπόκτησε σχετική άναπτύξη
 και αυτενέργεια ή όλος του άτόμου καταντήσε μη-
 δαμινός. Όλα είναι συμφέροντα ομάδων, τάξεων,
 στα όποια κατ' ανάγκη ύποτάσσεται τό άτομο.
 "Αν θελήση να μην ύποταχτη, σπάζεται από τόν άγ-
 κο τής ομάδος, ναυαγή ! Τότε μόνο μπορεί τό άτο-
 μο να παίξη σπουδαίο ρόλο, όταν στηριχτη σέ καμιά
 κοινωνική ομάδα, ύποστηρίζοντας κυρίως τ'α συμφέ-
 ροντα της. "Έτσι έκαναν και οι μεγαλύτεροι πολιτικοί
 (Βίσμαρκ, Καθούρ κτλ.), που ή κοσμάκης φανταζε-
 ται πως ύπηρετούσαν γενικά τάχατες συμφέροντα.
 "Αφίνω πια τις χιλιάδες των κοινών πολιτικών, που
 όταν δέν ύπερασπίζον ομάδικά συμφέροντα, είναι
 βουτηγμένοι σέ προσωπική συμφεροντολογία. Αυτός
 είναι ή πολιτικός του κ. "Ιδα, που θα κόψη και θα
 ράψη για γενικά συμφέροντα, δίνοντας στήν κοινω-
 νική εξέλιξη όποια διεύθυνση θελήσει ! Μπορεί τέ-
 τοια «χιμ'αιρα», που έρχεται σέ δλοφάνερα αντίφα-
 ση με τήν καθημερινή ζωή να πείση όχι μόνο έμας
 τους κατ' έξοχήν ουτοπιστούς σοσιαλιστάδες, αλλά

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΞΕΓΥΜΝΩΜΑΤΑ^{*)}

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΣΗΜΑΔΙΑ ΖΩΗΣ

§ 3

Οι πρώτοι άγώνες.

"Από τήν ώρα που γράφηκε ή «Θρήνος τής
 Κωνσταντινουπόλεως» ίσα με τήν ώρα που τραγου-
 δήθηκαν τ'ο Ρήγα τ'α τραγούδια, έχουμε σειρά άγώνες
 (μακριά από τήν Περιοχούσα βέβαια), άλλους έ-
 θνικούς, άλλους μισοεθνικούς, όλους έναντιόν των

*) "Η άρχή του στον αριθ. 281.

Τούρκων, μα κι όλους στηριγμένους στήν α'ώνια
 τήν έλπίδα τής ξένης βοήθειας ! Μια και μο-
 νάχη εθνική μερίδα δέν πρόσμενε πάντα τέτοια βοή-
 θεια, παρά κυνηγούσε κάποτε και με δικό της του-
 ρέκι τή λευτεριά, ή βουνήσια, ή Κλέφτικη, ή κα-
 θαυτό "Ελληνική ή μερίδα. Τήν περιγραφή όμως και
 τήν ανάλυση τής καρδιάς αυτής του άληθινού του
 "Ελληνισμού δέν ήρθε ακόμα ή ώρα να τήν άγγί-
 ζουμε. Έδω θα κοιτάζουμε τ'α πιο γενικά κινήμα-
 τα, τούς σηκωμούς εκείνους, που άλλους άργίζαμε
 κ' έπειτα προσμέναμε να τούς βγάλουμε πέρα οι έ-
 νοι, άλλους σηκώναμε μαζί με τούς ξένους ή κατό-
 πι τους, μ' ένκ πάντα έλευινό άποτέλεσμα, σφαγή,
 λεηλασία και ταπείνωση, δίχως όμως διορθωσή μας,
 επειδή στήν πρώτη άφορμή ξαναρχίζαμε πάλι.

Κι ως τόσο ή άσύστατη αυτή κ' ή ασυλλογι-
 στη πολιτική, που μες προξενεί βραχιά χολόσκαση
 σαν τήν πρωτοκοιτάζουμε, άμα καλομελετηθη πε-
 ρουσιάζει και μια όψη εύεργετική για τό έθνος. "Ε-
 πειδή αυτή τό κάτω κάτω μας προξύνανε για τόν
 άλλο, τό μεγαλύτερο και τόν άληθινότερο τόν ά-
 γώνη που ήρθε κατόπι. "Όχι πως αυτό συλλογιόν-
 ταν τότες οι δικοί μας ; ά συλλογιόνταν έτσι δέ
 θέχαμε τό δικαίωμα να τούς κατακρίνουμε σήμερα.

"Ένας τέτοιος όμως νόμος δούλευε, ή,τι σκοπό κι αν
 είχε τό έθνος. Και καθώς άλλοτες ή Φραγκοκρατία
 μας έφερε τό πολύτιμο καλό να ξέρουμε, τουλάχισ-
 στο οι πολεμικότεροι απ' έμας να βριστούμε άρμα-
 τα, έτσι και τώρα ή Φραγκοκρατία, όσο κι ά μας
 χαντάκωνε σέ μύρια δεινά και παθήματα, μες έμα-
 θε τουλάχιστο να πολεμούμε τούς Τούρκους.

"Αλλο χραχ : χριστικό των άγώνων αυτών, και
 μάλιστα των πρώτων πρώτων, είναι και τούς κόρων
 όχι τόσο ή πατριωτισμός, όσο ή θρησκεία. "Είτανε
 δηλαδή πάντα πόλεμος Χριστιανών έναντιό Μωαμε-
 θανών. Κι αυτό όμως δευτερεύοντο μες φαίνεται,
 επειδή ή θρησκεία τήν πής τήν ίερή τή φωτιά που
 γεννάει τόν ήρωισμό, ή βωμούς κ' έπίτες, καθώς τή
 λέγανε στα παλιά, ή Βασιλεία και Θρόνο, στο ίδιο
 καταντά πάντα, στήν πατρίδα. "Όστε δέν πάμε
 μ' εκείνους που πακίζουμε να μες πείσουν πως ή
 καθαυτό ή πατριωτισμός, και μάλιστα τό καθαυτό
 τό "Ελληνικό τί αίτήμα, ήρθε κατόπι με τ'α γράμ-
 ματα. Τό πατριωτικό τό αίτήμα ύπαρχε πάντα,
 και δέν μπορούσε να λείψη, καθώς μήτε ή γλώσσα
 κ' ή θρησκεία δέν μπορούσε να λείψη. "Αν έλαβε
 κατόπι πιο ένωτικό χαρακτήρα, αυτό τό χρωστάμε
 σ' άλλα αίτια που θα εξηγήθουν παρακάτω. Έδω

καὶ κάθε ὁπωσδήποτε ἐμπεῖρο ἀνθρώπο, ποῦ δὲν ἔχασε τὴ κοινὴ φυσικὴ ἀντίληψιν τῆς πραγματικότητος; Μὰ θὰ μοῦ πῆ ἴσως ὁ κ. Ἰδᾶς: Ἀὐτὰ εἶναι σωστὰ γιὰ τοὺς φάσει καιοὺς πολιτικούς, ἐγὼ δὲμος θὰ προσπαθῆσω νὰ μείνω καλὸς κτλ. Πιστέψτε με κ. Ἰδᾶς ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς σημερινούς κακοὺς πολιτικούς προτοῦ νὰ χωθοῦν στὴν πολιτικὴ ἔσως ἦσαν πολὺ καλύτεροί ἀπὸ μᾶς, μὰ τὸ σύστημα τοὺς ἀφομοίωσε, τοὺς διέφθιρε! Καίριός πιά νὰ ἐνοησοῦμε ὅλοι ὅτι ἐν γένει: *πρόκειται ὄχι περὶ προσώπων, ἀλλὰ περὶ συστήματος!* Κατόπιν ὁ κ. Ἰδᾶς ἀραδιάζοντας ἕνα σωρὸ «σφαζόμενους ἀδελφούς» καὶ «ἀρπαζόμενα χωριά» μὲ ἐρωτᾷ συγκινητικᾶ: «Τί λές γι' αὐτούς κ. Σκληρὴ; πῶς θὰ τοὺς βοηθήσης μὲ τίς ἰδέες σου;» Σ' αὐτὰ ἀπαντᾷ: «Ὁθ' τοὺς βοηθήσω μὲ τίς ἰδέες μου τόσο κ. Ἰδᾶς, ὅσο καὶ σὺ μὲ τίς πατριωτικὰς φωνάς σου!» Δηλαδή: Καθόλου! Πότε ἐπὶ τῆλους θὰ καταλάβετε σεις οἱ οὐτοπιστῆ, ὅτι τοὺς σφαζόμενους ἀδελφούς δὲν τοὺς βοηθοῦν οἱ φωνές τοῦ Α καὶ τοῦ Β, ἀλλὰ ἡ ζωικότητα *διόκληρης τῆς κοινωνίας, ἡ δύναμις διόκληρου τοῦ κράτους!* Ἐπομένως τὸ ζήτημα κ. Ἰδᾶς δὲν εἶναι: *στὸ πῶς θὰ συγκινήσουμε μὲ πατριωτικὰς φωνάς τὰ νεῦρα τοῦ Α καὶ τοῦ Β, ἀλλὰ στὸ πῶς θὰ βροῦμε τὰ κατάλληλα μέσα νὰ θεραπεύσουμε τὴ σάπια κοινωνία μᾶς, δυναμώνοντας ἔτσι καὶ τὸ ἐπίσημο κράτος!* Ἀντὶ λοιπόν νὰ μᾶς συγκινᾷ ἀνώφελα τὰ νεῦρα μὲ σφαζόμενους ἀδελφούς καὶ ἀρπαζόμενα χωριά, θάκανεσ πολὺ καλύτερα ἂν μᾶς ὑπόδειχες: *μὲ ποιά μέσα θὰ διορθώσουμε τὴν κοινωνία καὶ τὸ κράτος μᾶς, ἀφοῦ ἐκεῖνα ποῦ προτείνουμε μεις δὲν τὰ ἐγκρίνεις, καὶ ἐξ ἄλλου παραδέχεται καὶ σὺ μᾶς τὴ σαπίλα τοῦ ρωμαϊκοῦ. Νᾶ, ποῦ βρίσκεται ἡ οὐσία τοῦ ὅλου ζητήματος κ. Ἰδᾶς, καὶ ἀπ' ἐδῶ ἔπρεπε νάρχισθ. Μὰ ἐσὺ οὔτε λέξη μᾶς εἶπες γιὰ τοῦτο!* Ἡ νομίζεις πῶς ἂν ἀρχίσουμε καὶ μεις νὰ φωνάζουμε γιὰ τοὺς ἀδελφούς θὰ παύσουν αὐτοὶ νὰ σφαζοῦνται καὶ θὰ φοβηθῇ ὁ Σουλτᾶνος νὰρπάξῃ καὶ πάλε χωριά; Ἡ φαντάζεσαι πῶς ἂν βουβαθοῦμε μεις καὶ μείνῃ ἡ κατάσταση ὅπως ἦταν ὡς τὰ τώρα θὰ μπορέσῃ τὸ ρωμαϊκὸ σαράκχλο μὲ τὰ πατριωτικὰ του ξελαργυγιάσματα νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ μεγάλα σου πατριωτικὰ ὄνειρα «περὶ μεγάλης ἐνωμένης Ἑλλάδος, ἀλλὰ Ἰταλίας τοῦ 1868.» Ἰστερα ἀπὸ τὸ μάθημα καὶ τὴν κατὰσχυνή τοῦ 1897 δὲν ἐπιτρέπονται οὔτε σὲ παιδιὰ ἀκόμη παρόμοιες αὐταπάτες καὶ οὐτοπίες. Ἀρκοῦν, γιὰ ὄνομα Θεοῦ,

τὰ μεγάλα λόγια ἀρκετὰ μᾶς χόρτασαν μ' αὐτὰ οἱ πάτριοι. Σὲ μᾶς ταιριάζουν καλύτερα τὰ μικρὰ ἔργα.

Κατόπιν ὁ κ. Ἰδᾶς, νομίζοντας ὅτι δὲν εἶμαι παιδί τῆς Τουρκίας σὺν καὶ κείνον, ἔρχεται καὶ μοῦ λέγει: «Δὲ μᾶς ξέρεις ἐμᾶς τοὺς τουρκομερίτες, γιὰ τοῦτο καὶ μᾶς ξέχασες στὸ βιβλίον σου!» Κ' ἐγὼ τοῦ ἀπαντῶ: Σὰς ξέρω καὶ σὰς παραξέρω κ. Ἰδᾶς καὶ ἴσως νᾶμικι πολὺ περισσότερο τουρκομερίτης ἀπὸ σένα! Ἐκεῖ γεννήθηκα καὶ 18 χρονάκια ἔζησα στὰ βῆθη τῆς μικρᾶς Ἀσίας! Ἐκεῖ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου ὄχι μόνον τὴν τυραννίαν τοῦ τουρκικοῦ φεουδαλικοῦ καθεστῶτος, ἀλλὰ καὶ τὴ φαυλότητα τοῦ ρωμαϊκοῦ φεουδαλικοῦ θεοκρατικοῦ καθεστῶτος! Ἐκεῖ εἶδα σὲ τί ἀπαίσιον σκοτάδι πλῆει ὁ λαός μᾶς, δουλεύοντας σὺν εἰλωτῆς ὄχι μόνον στὸν τούρκο, ἀλλὰ καὶ στὸ δικό του τὸν ἀκαλόγηρον, τὸ καθρὸ αὐτὸ ἀπομεινᾶρι τοῦ ἀπαίσιου φεουδαλικοῦ Βουζάντιου. Ἐκεῖ ἐνοιώσα κτάβαθα πῶς ἔ κληρὸς μᾶς μὲ τὰ περιώνυμα φεουδαλικά του προνόμια, στὰ ὅποια σπυρρίζουν ὅλα τοὺς τὰ μεγάλα σχέδια οἱ «μεγαλοπράγμονες τουρκομερίτες πολιτικοὶ μᾶς», εἶναι ὁ καλύτερος καὶ φρονικότερος σύμμαχος τοῦ φεουδάλου σουλτάνου, μισραζόμενος μᾶς! τοῦ ἀθύρῳδα τὰ πλιάτσικα τοῦ δυστυχισμένου λαοῦ, ποῦ τὸν βροτᾶν καὶ οἱ δύο τοὺς σὲ κτηνώδη κατάσταση. Ἄλλοι στὸ ἔθνος ποῦ στηρίζει τίς ἐλπίδες του σὲ φεουδαλικὸ κληρὸ καὶ καθεστῶς!

Ὅταν μὲ καιρὸ κηρυχθῇ ἡ ἄστικὴ ἐπανάστασις στὴν Τουρκίαν, ἡ μόνη ποῦ θὰ πάρῃ τὸ μέρος τοῦ φεουδάλου Σουλτάνου θάναί ἡ φυσικὴ του σύμμαχος φεουδαλικὴ «Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία!» Καὶ οἱ ὑπνωτισμένοι ἀπ' τὸ φεουδαλικὸ κληρὸ τουρκομερίτες ἄστοί μᾶς θὰ σηκωθοῦν κατὰ τῆς ἄστικῆς ἐπανάστασις. Καθόμενοι γιὰ τὸ «λαοφιλή τους Σουλτάνον» καὶ φανατικὰ πείσμενοι ὅτι κάνουν μεγάλο ἔθνικὸ ἔργον! Αὐτὸ τὸ αἶσχος, δυστυχῶς, θὰ τὸ δῇ ἡ φυλὴ μᾶς καὶ ὅποιος ζῆσει ἴσαμε τότε θὰ μοῦ θυμηθῇ τὰ λόγια. Νοιώθετε κ. Ἰδᾶς, τὴ μεγάλη σημασία τοῦ φαινομένου αὐτοῦ; Ἰδᾶτε τώρα μὲ τὰ μάτια σας ἀπὸ κοντὰ τὸ μεγάλο αὐτὸ φεουδαλικὸ κερχίρι ποῦ λέγεται: «Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία»; Μπορεῖτε σεις ὁ πολιτικός, ποῦ ἐτοιμάζεστε νὰ κόψετε καὶ νὰ ράψετε, νὰ μετακινήσετε μᾶς μόνον βίδα ἀπ' τὴν τεράστια αὐτὴ φεουδαλικὴ μηχανή; Ὅχι, σεις, ἀλλὰ καὶ ἑκάτὸ σὺν καὶ σὰς πολιτικοὶ δὲν μποροῦν νὰ κάνουν τίποτε σὲ τέτοιον δυ-

νατὸ σύστημα. Μόνον μὴ μεγάλη οἰκονομικὴ καὶ βιομηχανικὴ ἐξέλιξις θὰ ζωντανέψῃ τὸ δυστυχισμένο τόπον, συντρίβοντας τοὺς διάφορους φεουδάλους, ποῦ τὸ βυζάν κ' ἀνθρώπων τὰ αἶμα! Καὶ ἀκόμη μερικὰ λόγια κ. Ἰδᾶς. Σὺ φαντάζεσαι τὸν ἑκάτὸ σου ὡς τὸν ἀληθινὸ «σκληρὸ!» Ἀλλὰ «σκληρότης» κ. Ἰδᾶς δὲν εἶναι νὰ κάθεται σὺ στὴν ἡσυχία σου καὶ γιὰ τίς ἀφρηρημένες σου ψυχώσεις νὰ στέλνῃς τοὺς συγκεκριμένους ἀνθρώπους στὸ μακελειό, καθοντας καὶ ράβοντας μὲ ἐλαφρὴ τὴ συνείδησιν τὴν τύχη καὶ εὐτυχία τους. Τέτοιου εἶδους «σκληρότητα» ἔχουν ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ κοινοὶ ἀνθρώποι, ποῦ δὲν ἔχασαν ἀκόμη ἀπὸ φυσικὸν τὸν ἐγωϊσμὸν καὶ τὴ φυσικὴ τους θηριώδη σκληρότητα. Καθ' αὐτὸ «σκληρότης» κ. Ἰδᾶς εἶναι ἡ σκληρότης στὸν ἴδιον ἑαυτό σου, ποῦ ἀναλύει ἀμείλικτα τὰ ἐνστικτὰ σου, τσαλαπατεῖ τίς προλήψεις σου, συντρίβει τίς ἀφρηρημένες ψυχώσεις ποῦ σοῦ ἐπέπνευσαν ἕνα συμφέροντα καὶ καταλήγει σὲ ἐκπολιτιστικὰ ἰδεώδη ποῦ νὰ συμπίπτουν μὲ τὴ συγκεκριμένη εὐτυχία τῶν συγκεκριμένων ἀνθρώπων, μὲ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὸν ἐκπολιτισμὸ τῆς ὅλης κοινωνίας καὶ τὴν προοδευτικὴν, ἐξυθρωπιστικὴν πορεία τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος. Τέτοιου εἶδους «σκληρότης» εἶναι ὄχι μόνον ἡ μόνη ἐπιθυμητή, ἀλλὰ καὶ ἐπιβεβλημένη σὲ κάθε πρᾶγμα ἐνεργῆ πολιτισμένο ἀνθρώπον, ποῦ θέλει συνειδητὰ νὰ ὑποβοηθῇ τὸ ἐξανθρωπιστικὸ ἔργον τῆς ἐξελίξεως! Καὶ τὰ τελευταῖα αὐτὰ: Ἡ ἰδιοσυγκρασία κ. Ἰδᾶς ὅπως λές, πρᾶγματι παίζει πολὺ σπουδαίον, σχεδὸν ἀπόλυτον ρόλον, ἀλλὰ μόνον γιὰ τοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους, ποῦ δὲν μποροῦν νὰ πᾶν παραπᾶνω ἀπ' τὴν ἐποκειμενικότητά τους; καὶ αὐτὴ μόνον ἔχουν γνώμονα σ' ὅλες τους τίς πράξεις καὶ τίς ἰδέες. Γιὰ ἕνα δωμαϊκὸν σὺν ἀνθρώπον, ποῦ θέλει νὰ ἐργασθῇ ἀντικειμενικὰ, ἐπιστημονικὰ, ποῦ ἔχει μάλιστα τὴν ἀπαίτησιν νὰ μιλᾷ γιὰ τέτοια δύσκολα καὶ πολύπλοκα ζητήματα, ὅπως εἶναι τὰ κοινωνικὰ, γιὰ ἕνα τέτοιον ἀνθρώπον, πρέπει νὰ ὑπάρχῃ μόνον ἡ ἀντικειμενικὴ πραγματικότης, κάθε δὲ ἰδιοσυγκρασία πρέπει νὰ μείνῃ στὴν ἄκρην! Ἄλλοιως καταντᾷ: «εὐροβόλημα στὸν ἀέρα». Νᾶ συμπαθᾷς κ. Ἰδᾶς ἂν ἀφῆσα λιγάκι τὴν ψυχραιμίαν σου καὶ τοῦ μίλησα μὲ ἐραυτικὰ, ζωντανὰ λόγια. Ἐέρω πόσο τᾶγαπᾷς καὶ θέλησα νὰ γίνω «λιγάκι σωστός ἀνθρώπος» γιὰ νὰ σὲ εὐχαριστήσω! Ἄν ποτε σκεφθῆς νὰ μοῦ ἀπαντήσης καὶ θελήσης καὶ σὺ νὰ μὲ εὐχαριστήσης, προσπάθησε νὰ γίνῃς σὺν κ' ἐμένα λιγάκι «φιλόλογος ἐπιστημονικός», καὶ τότε σὲ βεβαίονω θὰ μὲ πολυμήσης ἀποτελεσματικώτερα, γιὰτί θὰ μὲ καταλάβῃς καλύτερα.

(Στάλλο φύλλον τελικῶν)

Γ. ΣΚΛΗΡΟΣ

σῶναι νὰ σημειώσουμε πῶς βαθύτερον τοπικὸ αἰσθημα ἀπὸ τὴν Κλεφτουριά κανένας δὲν εἶχε. κ' ἡ Κλεφτουριά, ποῦ καθὼς εἶπαμε καὶ καθὼς θὰ δοῦμε, εἶχε μερικὰ προνόμια πολὺ παρὰ τὰ μὲ τᾶρχαία μάλιστα τὰ Ὀμηρικὰ, βιβλίον στὸ χεῖρ τῆς ποτιᾶς δὲν ἔπιασε. Ἐφῆραξε ἕνα, ναί. Τὰ Τραγούδια τῆς Τόφτιαξε δὲμος κ' αὐτὸ μὲ Ὀμηρικοὺς τρόπους. κ' ἔτσι ἔδωσε τὴν ἀθάνατη ἀπάντησίν τῆς στὸ δασκαλισμὸ ποῦ τύπωνε κ' ὅλο τύπωνε, ὡς τόσο φιλολογικὰ μνημεῖα δὲν ἔστησε (1).

Αὐτὰ δὲμος ἐπειδὴ τᾶφερε ὁ λόγος. Σαναρχοῦμαστε τώρα στοὺς ἀπανωτοὺς μᾶς ἄγῳνες, κ' ἀρχνοῦμε ἀπὸ τὸ κήρυγμα τοῦ ψαλθῆκε καὶ διαλαλήχτηκε μέσα στὸ Ἐθρῆνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δὲν ἔπιασε ὅμως φωτιά, μὲ τὸ νὰ μὴ εἴτανε στεγνὸ τὸ μπαρούτι μᾶς τότες.

1) Τὰ μεγαλύτερα ψεγάδια τοῦ Κλέφτη εἶσαν ἴποτε λέσματα τῆς Ξενολατρίας, ποῦ τὸν ἔκαμα κ' ἀγωνίζονταν κ' αὐτὸς κάποτε γιὰ ἕνα συμφέροντα. Τὴν ὀλέθρια μὴ αὐτὴ συνήθεια πρῶτον τᾶρχοντολόγι τὴν ἔφερε καὶ τὴν καθιέρωσε μέσα στὸν τόπον. Ἐξιδεμῆ, θὰ εἶχε περισσότερο ἰδανισμό ὁ πατριωτισμὸς τοῦ Κλέφτη, καὶ λιγώτερο ἐγωϊσμὸς. Τὰ πλιάτσικα θὰ γίνονταν τρώπαια, καὶ γιὰ πλερωμὴν του θὰ γύρευε δόξα. Αὐτὸ δὲ ποῦ ἔλειπε χρόνος καὶ χρόνος ἀπὸ τὸ ἔθνος.

§ 4

Ἐθρῆνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως

Τὸ ποίημα αὐτὸ, ποῦ γράφηκε μερικὸς μῆνας κατόπι ἀπὸ τὴν Ἄλωσιν, ἀναφέρεται μέσα στις ἱστορίες μᾶς γιὰ νὰ τὸ καλονοιώσουμε πῶς ἀπὸ τὴν πρώτη πρώτη στιγμὴ ἐγινε σοβαρὴ δοκιμὴ νὰ ζετιναχθῇ ὁ ζυγός, πρὶν παλιώτῃ καὶ πιάσῃ ρίζες. Μὲ πολὺ σωστὴ κρίσιν πρόβλεπε τῶντις ὁ ποιητῆς πῶς δύο χρόνια μοναχὰ νὰ τὸν ἀφήσουμε, ὅλους μᾶς θέλει φάγει». Κ' ἐπειδὴ τότε ἀποτείνεται πρὸς τὸν Οὐινιάδη, τότε γράφει σὰ νὰ διάθῃκε ἀπὸ κάθε χριστιανικὴ χώρα, ἀπὸ τὸ Δουινιάδη καὶ κάτω, καὶ σὰ νᾶρχεται: μ' ἐπίσημη διαταγὴ νὰ σηκώσῃ τὸ ἔθνος, συμπεραίνοντε πῶς γιὰ κάποιο μεγάλο κίνημα δούλευε, καὶ πῶς ἴσως ἀπ' ἐκεῖ βγήκανε οἱ ἀντιπρόσωποι ποῦ πήγαν καὶ ζήτησαν Δυτικὴ βοήθεια ἀπὸ τὸ Συνέδριον τῆς Μάντουας. Καὶ μολονότι ἀπὸ τὴ μὴ ὁ ποιητῆς μετρώντας τοὺς Χριστιανούς τοὺς βγάξει περισσότερους ἀπὸ τὸ σημερινὸ πλῆθος τοὺς, κ' ἀπὸ τὴν ἄλλη ζεταζοντας τοὺς Τούρκους βρίσκει πῶς δὲν ἔχοντε δὰ καὶ ἀτόσην δύναμιν σὺν

τοὺς λέγοντες, δὲμος σινεπαίρνεσαι κ' αὐτὸς, μὲ τὸ παραπάνω μάλιστα, ἀπὸ τὴν κοινὴν τὴν παλιά, τὴν φωριάρικη τὴν ἰδέαν πῶς δίχως τους ξένους τίποτις δὲ θὰ γίνῃ. Κάμποσοι λοιπὸ στίχοι του πλέχθουν ἐγκώμια καὶ ψέλνουνε παρακλίαι σὲ Σπανιόλους, σὲ Προβετσιόλους, Πορτογαλιόλους, Ἀλαμανόους, Οὐγαρέζους, Φραντσέσηδες, Ἀγγλέσηδες, κ' ἂν ἡ φαντασία του πήγαινε λίγο παρὰ κείθε, ἴσως θὰ γύριζε καὶ τὸν Κολόμπο ἀπὸ τὴν Ἀμερική, ποῦ ἴσα ἴσα τότες τὴν ἀνακάλυψε.

Ἀδύνατον πιά κατανοῦσε νὰ ζετιναχθῇ ἀποπάνω του τέτοιες ζητιανικὲς προλήψεις, ὄχι ὁ ποιητῆς μᾶς, ποῦ τὸ κάτω κάτω πρᾶγμα σωτηρία ἀπὸ τὸν Πάπα κ' ἀπὸ τοὺς Ρηγάδες του, κ' ἄλλο εἶδος ἀπαλλαγῆ δὲν ἐνοούσε ὁ ἀνθρώπος, μὰ τὸ ἴδιο τὸ ἔθνος, ποῦ ὅλο δυτικὲς σταχυροφῆρες ὄνειρευότανε κάθε στιγμὴ, κάθε μέρα, χρόνο κ' αἰῶνα, ἴσα μὲ τὴν ὄρα ποῦ μᾶς τὸ φώναζε μὲ τὴν πνυτοδύναμιν καὶ τὴν παντοκρῶστη φωνὴν τοῦ Ὁ Μπαίρον, πῶς εἶναι ψεύτικες αὐτὲς οἱ ἐλπίδες, καὶ πῶς ἀπὸ τὰ δικά μᾶς τᾶρματα νὰ προσμένουμε, — καὶ παλε δὲ θελήσαμε νὰ τὸ νοιώσουμε!

Ὁ Ἐθρῆνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔμεινε ἠθρῆνος. Δὲν εἴτανε γραφτὸ του νὰ γίνῃ καὶ Ἐθρῆνος.

ΤΡΙΚΥΜΙΑ

I

(Τοῦ πατέρα σου σὸν ἔρθη
Δὲ θὰ βεῖς παρὰ τὸν τάφο),

Μοιρολόγια γιὰ Σὲ
Ἄν ταιριάζουν, Πατέρα μου
Στὸν ὄρατο θάνατό σου,
Ὅντι ἀρμόζουν στὸν τάφο σου
Μάταια μνημεῖα.

Ἡ ψυχὴ σου ἡ περήφανη
Πῶς περήφανη ὡς δείχνεται
Σὲ ἄλλους ἤρωες ἀνάμεσα
Τῆς ζωῆς, βίου ἀντάμωσες
Στοὺς ἠλιοκόσμους,

Ἐνα πάνθεο ποὺ χιζεται
Ὅλοένα θωρώντας
Ἀπὸ σίχους ποὺ ἡ δύναμη
Ἡ δικιά σου καὶ μόνη
Τοὺς ὠμορφαίνει.

Κουβεντιάζουν ἀντίλαλοι
Τῶν βουνῶν στὴν ψυχὴ μου!
Κι ὦ Πατέρα, ἀποπνέουγο
Γ' ὄνομά σου μεσοῦρανα
Θενὰ πετάξῃ.

II

Τοῦ ἀγαπητοῦ μου φίλου, ζωγράφου
κ. Σπύρου Σέου

Ἦχησε τοῦ σπερνοῦ τὸ σήμαντρο,
Ἐφύσηξε τοῦ δεινοῦ τὸ ἀγέρι,
Τὰ δέντρα μυστικά ἀρμονίζουσε
Ὁραῖαν ὠδὴ στὸ καλοκαίρι.

Κι ἡ ἀνάβρα, νύφη τοῦ περιβολιοῦ,
Τὸ ἀφρονερένιο τῆς κεφαλῆ
Πρὸς τὸ χλωμὸν ὑψώνει ὀρίζοντα
Καὶ γέρονι μελωδῶντας πάλι

Τὴν προσευχὴ ποὺ ἔχει τὶς ἀγνωστες
Φωνὲς τῆς εἰωνίας θερησκείας,
Πρὸς τὸν ξανθὸ τὸν ἥλιο, τὸν ὑπέρογο
Θεὸ τῆς Ἀρμονίας.

§ 5

Τὰ ἱστορικά τῶν πρώτων ἀγώνων.

Τὸ πρῶτο κίνημα ὕστερ' ἀπὸ τὸ πείσιμο τῶν Παλαιολόγων τοῦ Μοριᾶ, εἶναι ὁ σηκωμὸς τοῦ Μιχαήλου τοῦ Ράλλη καὶ τοῦ Πέτρου Μπούα, στὰ 1463, ὅταν οἱ Βενετοὶ θέλοντας νὰ προλάβουν τὴν ἄλωση τῆς Κορώνης, Μεθώνης, Μάνης, Μονοπασιᾶς καὶ Ἀναπλιῶ ἀπὸ τὸ Μοχαμέτη, προσκαλέσανε τοὺς δυὸ ἐκείνους ἀρχηγούς νὰ τοὺς βοηθήσουνε. Ἡ μάχη ἐγίνε στὴν Πάτρα, ἡ καταστροφὴ ὅμως ἀκολούθησε παραμείσα, στὶς κατοπιεῖς. Καὶ τὰποτέλεσμα; Ὁ Βενετὸς ἀρχηγὸς ἔπεσε, ὁ Ράλλης παλουκώθηκε, μερικὰ Κρητικὰ τουφεκίστηκαν, καὶ πεντακόσοι ἄλλοι χωρικοὶ πιαστήκανε, σταλθῆκανε στὴν Πύλη, καὶ χαριστήκανε σὲ δυὸ ἢ καθέναν.

Ἐφτά χρόνια κατόπι ἔχουμε τὰ ἴδια καὶ χερῶτερα στὴν Εὐβοία. Ὡς κ' οἱ Ῥωμιοποῦδες τοὺς βοηθοῦσανε τότες τοὺς Βενετοὺς ἐναντίον τοῦ Μοχαμέτη. Σκορπίστηκαν κ' ἄπ' ἐκεῖ ὅσοι γλυτώσανε σὲ ὄρη καὶ σὲ σπηλιές.

Μετὰ μερικὰ χρόνια πάλι (1479), ὅταν οἱ Τοῦρκοι κ' οἱ Βενετοὶ εἰρηνέψανε ὁ Κροκόδειλος ὁ Κλα-

πέφτον οἱ ἀχτίδες τῶν χρυσάλκιες
Καὶ μαργαριταρώνουν τὰ μαλλιά τῆς
Ποὺ σέγγουν τὰ νερά...Βυθίζονται
Στὰ μάτια τὰ νεράιδινά τῆς.

III

Ζοφοπούλια περνοῦν παραβάνια
Καὶ γεμίζουν κραξιές τῆ νυχτιά.
Μ' ἕνα μάγο ἀνταπόκριση στήνουν
Ὅπου ζεῖ μοναχὰ στὴ νυχτιά.

Παραστάτες δαιμόνων σὲ τόπους
Σκοτινοὺς τοῦ φριχτοῦ μηδενός,
Τὶς βουλές τοὺς στὰ σκότη σαλπίζουσε
Σὲ μιὰ γλώσσα Σφιγγός.

Τρομασμένα τ' ἀνθρώπινα πλήθη
Σ' ἔνοχ' ἄστυλα μάταια ζητοῦν
Τὴ γαλήνη. Φτεροῦγια κοράκιων
Στὰ κλειστά τοὺς τὰ τζάμια χτυποῦν.

Κι ἕνας μάγος νεκρὸς ἀνασταίνεται
Καὶ ξηγάει τίς κραξιές τῶν πουλιῶν
Κι ὄλο ἀργὰ τὴν ἐπαύριο οἱ ἀνθρώποι
Τὸν ζητοῦν καὶ τὸν βρίσκουν νεκρὸ.

IV

Τὴν Ἀθήνα νεκρεύουμαι
Κι ἀπριλιάτικα βράδια.
Στὸ πλευρὸ σου γυρτός,
Τριγυρνώντας, ὦ Ἀξέχαστη,
Ὁμορφες στράτες.

Ἀπ' τοὺς κήπους μᾶς ἔξωσαν
Ἐθωδὲς ὀλοπάρθενες
Σὰν ψυχὲς καὶ μιλούσαμε
Δόγια ἀγάπης καὶ μέλλοντος
Μακαρισμένον.

Μοναχὰ σταματοῦσαμε
Κάπου, κάπου τῶν γυρίλων
Τὸ τραγοῦδι ν' ἀκούσουμε
Ἡ τὸ κόσμα τῶν βάρβαρων
Ἀπὸ τοὺς λάκκους.

Καὶ θυμᾶμαι μιμούσουνα
Τὶς κραξιές τοὺς, μαστόρισσα!

Καὶ μὲ γέλια τραντάζαμε
Ἐστέρνᾳ σὸν ὁ σάτυρος
Τὴν ἐρημία.

V

(Ὁ θάνατος δὲν εἶνε παρὰ ἡ χα-
ραυγὴ τῆς Ἀθανασίας. Βέρων)

Μὲ ἄλικα ρόδα στὰ μαλλιά
Καὶ τραγουδώντας τὰ τραγοῦδια
Χαρᾶς τὰ πῶθ' ἄριαμβικά,

Προσμένον στὴν ἀκρογιαλιά
Τὰ μαῦρα ἀπόψε ν' ἀνικρῶσω
Τοῦ καραβιοῦ πέρα πανιά.

Τὸν καπετάνιο θὰ δεχτώ,
Ποῦ σκοτινοὺς εἶνε στὴν ὄψη
Μ' ἕνα χαμόγελο γλυκό,

Κι ὦ λυτρωτή, θεὰ τοῦ πῶ,
Χαῖρε ποὺ ἄπ' τὰ δεσμὰ τῆς ἀζωῆς
Ζωῆς λυτρώσεις τὸ θνητό.

Παρίσι 1907

Σ. ΣΚΙΠΗΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐντοκοὶ καταθέσεις

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα δέχεται ἐντόκους καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γραμματῖα καὶ εἰς χρυσὸν, ἤτοι εἰς φράγκα καὶ λίρας στεργίνας ἰσοδοτέας εἰς ὀρισμένην προθεσίαν ἢ διαρκεῖς. Αἱ εἰς χρυσὸν καταθέσεις καὶ οἱ τόκοι αὐτῶν πληρώνονται εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα, εἰς ὃ ἐγένετο ἡ κατάθεση εἰς χρυσὸν ἢ εἰς ἐπιταγῆς ὄψεως (chèque) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κατ' ἐπιλογὴν τοῦ ὁμολογίου. Τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι τῶν ὁμολογιῶν πληρώνονται ἐν τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τῇ αἰτήσει τοῦ καταθέτου ἐν τοῖς ὑποκαταστήμασι τῆς Τράπεζας.

Τόκοι τῶν καταθέσεων.

1 1/2	τοῖς 100 κχι' ἔτος	διὰ καταθέσεις ἡ μην.
2	»	»
2 1/2	»	»
3	»	»
4	»	»

Αἱ ὁμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐκλογὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικῶς ἢ ἀνόνομοι.

δάς, παλιὸς ἀρματωλὸς τῶ Βενετῶν, ἀποφασίζει νὰ κάμῃ πόλεμον γιὰ λογαριασμὸν τοῦ, πόλεμον νὰ ποῦμε ἔθνικόν. Ξεκινᾷ λοιπὸν ἀπὸ τὴν Κορώνη γιὰ τὴ Μάνη, πιάνει πολλὰ χωριά καὶ φρούρια, παίρνει μαζί του καὶ τὸ Θεόδωρο τὸν Μπούα, ἄλλον ὀπλαρχηγόν, καὶ κατατροπώνει τὸ στρατὸ ποὺ ἔτρεξε καταπάνω του. Μόλις ὅμως ἄρχισε νὰ τοὺς χαμογελάῃ ἡ τύχη καὶ μαλλώνουσε οἱ δυὸ οἱ ἀρχηγοὶ! Ἀπελπίζεται ὁ Κλαδάς καὶ φεύγει στὴ Νεάπολη. Τονὲ δέχτηκε ἐκεῖ ὁ βασιλεὺς ὁ Φερδινάντος μὲ μεγάλες τιμῆς. Μᾶλλον λόγους ὁ Κλαδάς ξαναγύρισε πάλι στὸ ξενιδοῦλι. Καὶ κατόπι ἀπὸ δυὸ χρόνια τονὲ βλέπουμε μὲ τέσσερις γαλέρες τοῦ Φερδινάντου στὴν Ἠπειρο, μαζί μὲ τὸ Γιώργη τὸν Καστριώτη. Κάτι ἔκαμε ἐκεῖ στόνομα τοῦ βασιλέα του, ἔστησε δηλαδὴ τὴ σημαία του σ' ἕνα δυὸ κάστρα τῆς Χειμάρρας. Πόσα χρόνια ἢ μῆνες βᾶσταξε αὐτὴ ἡ ἡγεμονία δὲν ἀναφέρεται, μὰ μῆτε ἔχουμε περιέργεια νὰ τὸ ξετάσουμε.

Ἀπὸ τίς τραγικώτερες κωμωδίας τῶν καιρῶν ἐκείνων εἶναι τὸ κίνημα τοῦ Ἐρρίκου τοῦ Ὀγδοῦ τῆς Γαλλίας. Ἐτρεμε τότες ὅλη ἡ Εὐρώπη ἀπὸ Τουρκεφθία, ἔτοιμοι πάντα κ' οἱ δικοὶ μας νὰ πηγαίνουσε ἀπὸ Αὐλὴν σὲ Αὐλὴν νὰ ἐρεθίζουσε Ἡγεμόνας

καὶ Βασιλεῖδες ἐναντίον τῶν Τοῦρκων. Τότο λοιπὸ συνεπαρῆθη ὁ Ἐρρίκος, ποὺ ἀγοράζει τὰ δικαιώματα ἐνὸς Παλαιολόγου, βάζει αὐτοκρατορικὸν διάδημα, γίνεται «Ἀυτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου», κατεβαίνει στὴ Νεάπολη (1495), καὶ ἀρχίζει συνεννόηση μὲ τοὺς Δεσποτάδες καὶ μὲ τοὺς Ἀρχόντους τοῦ Δυρραχίου. Κατασκευάζονται ὀπλοστάσια στὸ Δυρραχί, ἐρχονται προύχοντες ἀπὸ Θεσσαλία, ἀπὸ Μοριᾶ, ἀπὸ Ἠπειρο καὶ Ἀλβανία, νὰ συναγορευθῶνε μαζί του γιὰ τὸ μεγάλο τὸ κίνημα, μυρίζονται οἱ Τοῦρκοι τὸν κίντυνο καὶ φεύγουσε στὰ μεσόγεια, τρομάζει τέλος κ' ὁ Τρίτος ὁ Βαγιαζίτης καὶ τοιμάζεται νὰ τραβηχτῇ στὴν Ἀσία. Ἄξιαρα ὅμως οἱ Βενετοί, ὁ Πάπας, κ' οἱ Ῥηγάδες τῆς Καστιλλίας καὶ τῆς Ἀραγωνίας συμφωνοῦνε νὰ πείσουνε καταπάνω τοῦ Ἐρρίκου γιὰ νὰ γλυτώσουνε τὴν Ἰταλία ἀπὸ τὰ νύχια του, κ' ἔτσι ἀναγκάζεται ὁ ἀγοραστής τῶ δικαιωμάτων τοῦ Παλαιολόγου νὰ γυρίσῃ στὴ Γαλλία διχῶς νὰ πάρῃ τὴν Πύλη!

Ἡ κωμωδία τελειώνει ἐδῶ. Ἡ τραγωδία ἀρχίζει κατόπι, ὅταν οἱ καλοθελητᾶδες μας οἱ Βενετοὶ καταμηνήσανε τοὺς δικούς μας στὸ Βαγιαζίτη, καὶ δούλεψε πάλι ἀλύπητα ἡ τουρκικὴ ἢ μαχαίρα. Ὡς τόσο γνώση δὲν ἔβαζε τὸ δύστυχο τὸ ρω-

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Για την Αθήνα Δρ. 3.— Για τις Επαρχίες Δρ. 7
Για το Εξωτερικό Φρ. Χρ. 10.

Για τις επαρχίες δεχόμαστε και τρίμηνες (2 Δρ. την τρι-
μήνη) συνδρομές.

Κανόνας δε γράφεται συνδρομητής ή δε στείλει μπροστά
τη συνδρομή του.

10 λεπτά το φύλλο λεπτά 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στα κιάκια (Σύνταγμα, Ομόνοια, Εθν. Τράπεζα Γ'π. Οικονομικών, Σταθμός Τροχιάδρου (Ακαδημία), Βουλή, Σταθμός Υπόγειου Σιδηροδρόμου (Ομόνοια), στα βιβλιοπωλεία «Εστίας» Γ. Κολάρου και Σακέτου (άντικρυ στη Βουλή).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Ο «Εργάτης» και οι συνοφάντες του. — Οι λίρες του Πάλλη. — Μούσα και Τέχνη. — Ρουσφετοδουλίες.

ΜΑΘΑΙΝΟΥΜΕ πώς είναι να βγει και δεύτερη εργατική ημερίδα στο Βόλο, «Ο Σημαιοφόρος», όχι για να διαφεντέψει τα δίκαια της αγριότητας, αλλά για να πολεμήσει τον «Εργάτη». **Αποδείχνοντας** στους εργάτες πως ο Ζάχος τη βράζει τη ημερίδα του για να τον κοροϊδεύει, να τον εμμεταλλεύεται και να κάνει τις δουλιές του. Κι αρχίσαμε μάλιστα κ' ή σκουροπνία, ή σκουροπνία αυτή όχι και το μοναδικό όπλο του κάθε τιποτένιου χαρσάτηρα, να δροφώνε το χωράφι για να πιάσει ο αόρατος του «Σημαιοφόρου» μεθαύριο. Και πρώτα πρώτα διαδόσανε μαστορικά πως ο Ζάχος πήρε από τον Πάλλη, για να γράφεται ο «Εργάτης» στη δημοτική, διακόσιες λίρες για πρώτη δόση (κατεργώνας τώρα και τη δεύτερη); και πως ο ίδιος ο Ζάχος, την ίδια εποχή που τοιμούσε τις στερίνες, έγραφε από βουλή, τη Καρτάλη πως είναι πρόθυμος να πάρει τον «Εργάτη», αν τον διορίσει Πταισματοδίκη στον Αίγυρο—που να το ίδιο ού να τον ζητούσε να τον διορίσει άφότη στην Αίγυρο, αφού τόσο υπάχχει πταισματοδίκη στον Αίγυρο, όσο υπάρχει Έφτετο στην Αίγυρο.

Αυτό, ας μας πού γράφουμε το «Νουμά», δε μας φαίνεται καθόλου, γιατί τόκοσαμε και για λόγου μας, και στο τετράγωνο μάλιστα. Γι' αυτό ουβουλεύουμε και το Ζάχο να μη λιγυνηχθεί καθόλου, με να τραβήξει για το δρόμο του, αδιαφορώντας για τις ουκοφανίες και για τις λογής κακόβουλες διάδοσες και τρέφονται μέσα του την αλάθεινη πεποιθήση πως στο τέλος οι ουκοφανίες πέφτουνε και μένει θροναριμένη ος χρουαρένιο θρόνο ή δουλιά.

«Ας βγει κι ο «Σημαιοφόρος» ής βγει και τρίτη και

τέταρτη ημερίδα με το ίδιο πρόγραμμα. «Α δουλεύουν τί-
μια, θα συντρέξουν τον αγώνα» αν όχι, κακό δικό τους θα κάνουν και θάν τους μένει μοναδικό κέρδος ή Ντροπή.

*

ΕΜΕΙΣ για μια στιγμή παραδεχόμαστε πως ο κ. Πάλλης έδωσε διακόσιες ή και χίλιες λίρες στον «Εργάτη». Τι κακό βλέπετε στην πράξη του, αφού κάθε μέρα οι ημερίδες καινε με τη χούφτα το λιθάνι σε κείνους που δίνουν παράδες για Σεβαστοπούλεια διαγωνίσματα, για «Πάτρια» και για κάτι άλλα τέτια μακαραλίκια; Να δίνεις τους πορράδες σου στον «Εργάτη», δωροδοκείς κ' είσαι προδότης; να τους δίνεις στα «Πάτρια», αγαθοεργείς κ' είσαι πατριώτης. Αυτό λέγεται «καθαρευουσιάνικη λογική», και σαν τέτια δεν μπορεί ναχει καμιά σχέση με την άλλη τη λογική, την ανθρώπινη.

*

«**ΜΟΥΣΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ**» είναι ο τίτλος του καινούριου φιλολογικού περιοδικού που θα βγει ύστερ' από λίγο στη Σάμο και θα διευτύνεται από τον κ. Ζήσιμο Σίδερη. 'Απ' την ομορφογραμμένη αγγελία του, που μας έκαμε έξαιρετική εντύπωση, ξεσχνάουμε τον πρώτο παράγραφο, που φανερόνει και το σκοπό του καινούριου περιοδικού:

«Σκοπός μας είναι να ξυπνήσουμε κ' έμεις στον τόπο μας και γύρω μας τη Μούσα και την Τέχνη. Γιατί, θαρρώ πως δεν πεθάνανε, δεν πρέπει να πεθάνανε, στην Ίωνική γή, που, κάτω από το γαλανό της ουρανό και γύρω στα νοιχτά πλάγιά της, πρωτόνθησε ή Όμορφιά του ποιητικού Λόγου και φανήκανε οι μάγοι τεχνίτες των ωραίων έργων που σταθήκανε θαυμαστά σ' όλους τους πολιτισμούς και άναμσα σ' όλους τους αιώνας. «Η Μούσα κ' ή Τέχνη, παλιά μας είναι γνωριμιά. Κι άλίως σταθήκαμε κακότεργοι, από ιστορικές καταδρομές—δλ' ή Δωδεκάπολη— και δεν μπορούσαμε να το κρατήσουμε άσώπαστο το μίλημα της ψυχής μας, είναι καιρός πιά τώρα να φανερώσουμε το ρεδοξυπνημά της στη ζωή, να προσηλώσουμε τη σκέψη μας στους νέους φιλολογικούς ουραμούς που ξανοίγουνται εμπρός μας και να βάλουμε κ' έμεις ένα λιθάρι στον καινούριο Νόο που υπέρκαλλο τον ύψώνει το Έθνος, στη Μούσα πάντα και στην Τέχνη».

Θα βγίνει μετ' φορά το μήνα και ή συνδρομή του θα είναι 10 φρ. χρ. τη χρονιά.

*

ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ μεταρρύθμιση μυρίζεται, κ' οι ημερίδες μας αρχίσανε μέρες τώρα να θαρυβούνε γύρω στα όνόματα των υποψηφίων υπουργών. Έννοείται πως ο θόρυβος αυτός γίνεται από τους διάφορους ουφερντολόγους, που κοιτάζουνε τις έλπίδες τους για το βούτημα στα Δημόσια ταμεία, να τις κορνιζήσουν με παχιά πατριωτικά λόγια.

Μά ακόμα δεν μπορούνε να νιάσουνε πως ο κόσμος έπαψε πιά να τα χάρπει τα τέτια. Έβρει από πικρή πείρα πως κανένας υπουργός δε γίνεται για να δουλέψει, είτε για τα Οικονομικά, είτε για τη Δικαιοσύνη κλπ. Και ξέρει ά-

κόμα πως ο Θεοτόκης αλλάζει ένα-δύο υπουργούς από κομματική ανάγκη. Δηλαδή, και τις θέσες που μοιράζουνε τα ρουσφέτια, τις μοιράζει κι αυτός για ρουσφέτι.

Σε τόπο που όλα ρουσφετοποιήθηκαν, ποιος μπορεί να μάς πεί πως και ο δημοσιογραφικός θόρυβος για την υπουργική μεταρρύθμιση, δε γίνεται κι αυτός για ρουσφέτι στα διάφορα έπίσημα πρόσωπα από μέρος των ημεριδογράφων;

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ

Σα βγήκανε έξω από την πόλη και μπήκανε στο μεγάλο δρόμο, ο φυλακισμένος ζήτησε να του ντώσουνε λίγο τα σκουινιά που του τα είχε καργάρει καλά ένας από τους στρατιώτες που τότε συνοδεύανε.

— Θά μου κόψης βρέ άδέρφι, τό κρέας, είτε παρακαλεστικά.

Ο στρατιώτης τονέ κοίταζε αδιάφορα.

— Δεν έχεις τίποτα; κάνε δουλειά σου.

Ο νοματάρχης που εΐτανε ο επί κεφαλής στους δύο στρατιώτες, περπντούσε συλλογιτιμένος με το ντουφέκι κρεμασμένο στον ώμο, και πήρε το αυτί του την παράκληση του φυλακισμένου.

— Στάσου—του εΐπε, και μόνος του έπιασε και του ξέσφιξε λίγο τα σκουινιά.

— Νάγιάσουνα τα πεθαμένα σου, μουρμούρισε κείνος.

Ο νοματάρχης στη λέξη αυτή ξαφίστηκε. Που να τό ζερε ο κακόμοιρος ο φυλακισμένος πόσο κακό τουκανε αυτή ή λέξη. Δεν εΐτανε πολλές μέρες που είχε θάψει το παιδί του, άγρόρι δέκα χρονών, μόνο και μονάκριβο, που του τρέφσε ή μακαρίτισσα ή γυναίκα του τυλιχταρούδι κι ο Θεός ξέρει με τί βάσανα και καύμούς τό άνάθραψε, ένας άνθρωπος σαν κι αυτόν, μήν έχοντας μόνιμη κατοικία παρ' άποχρεωμένος να γυρίζη από δά κι από καϊ. Ο καημός του εΐτανε μαγαλότερος γιατί του είχε καθήσει ή ιδέα πως το παιδί του πέθανε εξαιτίας του στρατιωτικού γιατρού της φρουράς, που φαίνεται, μήν περιμένοντας να πληρωθί, δεν τό πολυφρόντισε, ενώ άλλων παιδιά από την ίδια αρρώστεια γιάνανε, γιατί είχανε ανθρώπους από πάνω τους, ενώ αυτός ίσια ίσια τότε έτυχε να λείπη με συνοδεία. Φεύγοντας τό κρησε κρωστο στο σπίτι της γυναίκας που έπλενε τα ρούχα του λόγου, με χίλια δύο παρακάλια, και σαν ξαναγύρισε ύστερς από δώδεκα μέρες τό βρήκε θαμμένο, και δεν μπο-

μαίτικο! Τρία χρόνια δεν περάσανε από την προδοσία εκείνη τω Βενετώνε, και πολεμούνε πάλε από τό μέρος τους οι δικί μας, με τα ίδια πάντα τα ποτελέσματα, με την ίδια τη θλιβερή μονοτονία της σφαγής και της ρήμαξης.

§ 6

Αγώνες του Δέκατου Έχτου Αιώνα.

Γεμάτος κι ο ακόλουθος ο αιώνας παρόμοια κινήματα. Από τα πρώτα πρώτα χρόνια του βρίσκου με παλε τους δικούς μας πλάγι με τους Βενετούς στη Μεθώνη, στην Κορώνη, στην Πύλο, κι άλλοι. Το ίδιο και με τον Ντόρια το ναύαρχο του Πέμτου Καρόλου, σαν πήρε από τους Τούρκους Κορώνη, Πάτρα, και τα δυο Κάστρα. Μοριά και Ρούμελη, στα 1532. Σηκώθηκαν και τότες οι ντόπιοι άπ' όλοτρώγυρα και πήρανε τον κατήφορο, χωρίς μήτε στιγμή να συλλογιστούνε πως και να πετύχαιναν, παλε οι ξένοι θά τους κάνανε σκλαβούς ή μιστωτούς τους. Οι ξένοι ως τόσο δε φαίνεται να τους ξελαχιάσανε αυτή τη φορά. Το μυριστήκανε μαλιστα και τους τό εΐτανε, πως μεγάλο κακό τους περίμενε, και λαθος δεν είχανε.

Ερχόμαστε τώρα σε περίοδο άληθινά σημαντική. Κατά τα μέσα του αιώνα τούτου (1565) ξεσπάνει κίνημα από τα πιο έθνικά, κι από τα πιο άντρικά. Εΐταν οι Άρβανίτες, και σηκωθήκανε γιατί δεν μπορούσανε πιά να τό βστοάζουν το παιδομάζωμα. Αναγκάστηκε τότες ή Πόρτα να στείλη Γενιτσαρούς από την Πόλη για να καταπονήσουνε τους Άρβανίτες. Δόξα τους και τιμή τους των Άρβανιτηδων, που γλυτώσανε τη φυλή τους από ντροπή που έμεις δεν την άποφύγαμε, και μόλις τη μετριάζουμε συλλογιώντας πως είμαστε συγγενήδες τους.

Από τα μεγαλύτερα γεγονότα του αιώνα τούτου εΐταν ή περίφημη ή συμμαχία του 1574 μεταξύ Ίσπανίας, Βενετίας και Ρώμης, κ' ή πιο περίφημη μάχη του Λέπανθου, που έφερε τον ξυλοθρόμο του Τούρκικου στόλου. Το μόνο όμως που μας αποβλέπει έμεις σ' αυτή την ιστορική μάχη είναι οι έικουσιπέντε χιλιάδες δικί μας; που πολεμήσανε με τους Τούρκους, κ' οι πέντε χιλιάδες που πολεμήσανε με τους Βενετούς. Μας αποβλέπει, ώστε θέλοντας και μη πρέπει να ταναφέρουμε όχι με κακίρι, καθώς έκαμαν άλλοι, παρ' με βαθειά ταπεινώση. Δίκιο είναι ως τόσο να σημειωθί πως όλο τό ρωμαϊκό

κο, Μοριάς, Ρούμελη, Μακεδονία, Νησιά, «τραντάζανε τότες με του Λέπανθου τις κανονίες», καθώς λέχτηκε. Αν και τό πιθανότερο είναι πως όχι οι κανονίες, παρ' τα ταξίματα κ' οι παρακίνητες του δυτικού Ναύαρχου μας έρεθίσανε παλε, κ' έτρεξαν τρεις χιλιάδες Λοιδωρικιώτες, Βιτοινιτσιώτες και Γαλαξειδιώτες κατά τα Σαλώνα, προσμένοντας έκει τη Φράγκικη τη βοήθεια. Αντίς Φράγκικη βοήθεια βρήκανε Τούρκικο στρατό έτοιμο να τους άντιχτυπήτη, και σκορπιστήκανε. Τα «Χρονικά του Γαλαξειδιού» μας δίνουνε τον κατάλογο των άγδόντα άρχηγών που πιάστηκαν τότες από τον Μπέη τω Σαλώνων και σ'άχτηκαν έξω ένας, ο Λυκοθανάσης.

Τον ίδιο περίπου καιρό σηκωθήκανε στην Πελοπόννησο και στη Μάνη οι δυο άδερφοί Μελισσηνοί, οι Έκκλησιαστικοί Μανκιός και Θεόδωρος, που δυό χρόνια βαστούσανε τον πόλεμο μ' έζυδό τους, και μ' έλπιδι πως θά τους έβη βοήθεια από τον Ντόν Τζουάνη τον Αουστριακό. Δεν ήρθε ή βοήθεια, άπελπίστηκαν οι Μελισσηνοί, και φώναξε στη Νεάπολη. Ο τάφος τους βρίσκεται στην Έλληνική Έκκλησία των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου. Γιατί δε μείνανε να χαθούνε με τις πάμπολλες χι-

ρεσε ούτε να τὸ νεκροφιλήσῃ. Αὐτὸ δὸν τὸ συλλογιότανε. μάτωνε ἢ καρδίᾳ του ἀπὸ τὸν πόνο. Νὰ πεθάνῃ τὸ παιδί του καὶ νὰ μὴν τὸ ἴδῃ! "Αχ! Δὲ θὰ τὸν ξεσηκώσῃ αὐτὸν τὸν κημὸ!

Ἡ συνοδεία μὲ τὸ φυλακισμένον στὴ μέση ξεκολλουθοῦσε τὸ δρόμον της. Εἶχανε νὰ τραβήξουνε δεκαοχτὼ ὥρῳ δρόμον ὅσο νὰ φτάσουνε τὴν πόλιν καὶ νὰ παραδώσουνε ἐκεῖ εἰς ἄλλας φυλακὰς τὸ φυλακισμένον. Ὁ εἰσαγγελέας τὸν εἶχε χαρακτηρίσει γιὰ ἐπικίνδυνον καὶ εἶχε διαταξῆναι νὰ τονε μεταφέρουνε στὴν ἄλλη φυλακὴ μὴ φέρῃ φυλακὴ πού ὅποιος ἐμπαινε μέσα δὲν ἔδραπε πιά θεοῦ πρόσωπο παρὰ τὴ πεθαμμένον θὰ τονε βγάζανε ἔφτυστικὸ μέσα σὲ καμιὰ στρατιωτικὰ κωδύβερτα. Αὐτὴ τὴ διαταγὴ τοῦ εἰσαγγελέα δὲν μπορούσε νὰ τὴν ζηγήσῃ ὁ φυλακισμένον, ἀφοῦ καμιὰ ἀφορμὴ μέσα στὴ φυλακὴ δὲν εἶχε δώσει, οὔτε κρυφὰ ἔκανε, οὔτε νὰ δραπέτιψῃ δοκιμάσει. Πού νὰ ξέρῃ ὁ ἄξιμος πῶς ὁ πολιτικὸς τῆς ἐπαρχίας του, πού τονε καταδίκαιε ἄλλοπνητα, εἶχε φρεῖ ταύτιζα τοῦ εἰσαγγελέα, κ' εἶχε λυώσει ἕνα ζευγάρι παπούτσι, ἀνεβοκατεβαίνοντας τὶς σκάλες τῆς εἰσαγγελίας, ὅσο νὰ βάλῃ στο χέρι τὴ διαταγὴ τῆς μεταφοράς γιὰ νὰ τὸν ξεδιγκηθῇ γιὰ τὸν πόλεμον παῦ τοῦ εἶχε στήσει στὶς περὶ ἑμένας ἐκλογάς.

Τὸ κρῦο εἴτανε τρυπητό. Δεκέμβρης μῆνας. Τὸ χιόνι εἶχε παγώσει στὸ δρόμον. Περπατοῦσανε ἀπάνω στὸ χιόνι ποὺ ἐτρύζε κάτω ἀπὸ τὶς βραβεῖες ἀρθύλες τους. Ἀπὸ πάνω τους ὁ οὐρανὸς ἔπλωνε μιὰ θολή, μελαχολικὴν ἀσπράδα, καὶ ὁ βροχίος πού φυσοῦσε μυστηριώδικα μέσα στὸ βαθὺν ἑλαιῶνα σκόρπιζε τὸ θλιβερὸ παρακρινὸν του σὺν πένθητι συνοδείᾳ στὸν κουρασμένον δρόμον τους. Πῶς καὶ πού προβαλε, μέσα στὴν ἔρημιάν, καμιὰ καλὴ μὲ χιονισμένη στέγη καὶ κάποτε ἀπὸ μακριὰ ἔφτανε στὰ παγωμένα αὐτιά τους τὸ βραχνασμένον γαγγίσμα κανενὸς τσπανοσκυλοῦ. Ἀκόμα δὲν εἶχανε ἀπαντήσει ψυχὴ στὸ δρόμον τους. Παγαίνανε ἀμίλητοι καὶ ὁ καθένας κοίταξε πῶς νὰ συμμαζωχθῇ καλύτερα γιὰ νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν παγιαδά. Οἱ στρατιῶτες εἴτανε καλὰ προφυλαγμένοι μὲ τὶς χοντρές ἀρθύλες καὶ τὶς χνουδάτες εὐζωνικὲς κάπες. Ποῖο πολὺ ἀπ' ὄλους ἐνοιῶθε τὸ κρῦο ὁ φυλακισμένον. Τὰ μάτια του δακρυζόμενα, τὰ πόδια του πάγος, ταύτιζα του, τὴ μύτη του δὲν τὰν νοιωθε διόλου. Τὰ δαχτυλά του προβαλανε ὄξω ἀπὸ κάτι παλιοπάπουτσα, στὸ κεφάλι φοροῦσε μιὰ σκούφια ἀπὸ στρατιωτικὰ τσόχα ραμμένη ἀπὸ τὸν ἴδιο μέσα στὴ φυλακὴ, καὶ στὶς πλάτες εἶχε ἕνα

στρατιωτικὸ μαντῶν χιλιτροπημένο που τοῦ τὸν ἔδραπε ἑλεώνοντας τον ἕνας ἄλλος φυλακισμένον. Τὰ μάτια του δακρυζοῦσαν ἀπὸ τὸ κρῦο, κ' ἡ μύτη του ἔσταζε ἀδιάκοπα ἐνῶ ἀπὸ τὸ στόμα του-ἔβγαίνε ζεστός ὁ ἀχνὸς τῆς ἀνάσσεας του.

Ὁ νοματάρχης πού τοῦ εἶχε πάλε ξαναψεῖ τον πόνο ἢ λέξι ἐκεῖνη τοῦ φυλακισμένου, διψοῦσε γιὰ κουβέντα. "Ἦθελε κάτι νὰ εἰπῇ γιὰ νὰ ξεσκασῇ. Ζύγωσε τὸ φυλακισμένον. Οἱ ἄλλοι στρατιῶτες, εἶχανε τραβήξῃ πιὸ μπροστα.

- Παντρεμένος εἶσαι; τονε ρώτησε.
- Παντρεμένος καὶ μὲ παιδιὰ, ἀποκρίθηκε κείνος σκουπίζοντας μὲ τὸ μανίκι τὴ μύτη του πού ἔσταζε.
- Μωρὲ τί παγωνιά εἶναι τούτη; ψιθύρισε.
- Εἶσαι πολλὰ χρόνια δικασμένος;
- Πέντε.
- Γιὰ ποιά πράξη;
- Ὁ φυλακισμένον κούνησε τὸ κεφάλι του.
- Μὴν τὰ ρωτᾷς. Γιὰ ψευτορκία σὲ κάποια ἐκλογικὴ ὑπόθεση.
- Χμ! Γιατί νὰ τὸ κάνῃς; Κακὸ πρᾶμα.
- Ἄς ὀφθαί κείνος πού μ' ἔβαλε νὰ ὀρκιστώ.

Ὁ παπᾶς μὲ εἶχε ὀδηγήσει νὰ λείψω τὴν ἀπαλάμη μου μὲ μελάνη καὶ νὰ μὴν τὰκουμπήσω καλὰ τὸ χέρι μου στὸ βαγγέλιον· ἔπειτα καὶ ὁ πολιτικὸς μὲς μου εἶχε τᾶξει πῶς ἔτι καὶ ἄ μου τύχη, θὰ μου βρεθῇ, καὶ νὰ μὴ φοβᾶμαι γιὰτι αὐτὸς εἶχε φίλους τοὺς δικαστῆς πού τοὺς ἔστελνε κάθε μέρα λαγούς. Μὰ νὰ μολαταῦτα πού δὲν τὴ γλύττωσα. Ὁ ἄνθρωπος, ἄς εἶναι καλὰ, δὲν μπορῶ νὰ εἰπῶ μῆκε ὡς τὸ λαϊκὸ τὴν ἡμέρα τῆς δίκης μου, μὰ μὲ κενηγήσανε ἀπὸ τὸ ἄλλο κόμμα καὶ μού τὴ σκαρώσανε τὴ δουλειά. Πέντε χρονάκια εἶναι αὐτά.

Ἀναστεινάξε βραθεὶ καὶ ἀπὸ τὸ στόμα του βγήκε σύννεφο ὁ καπνός. Τὴ στιγμή ἐκεῖνη ἀρχίνησε ψιλὸ ψιλὸ νὰ ξαναπέφτῃ τὸ χιόνι.

— Αὐτὸ μὰς ἔλαπε τώρα, μουρμούρισε ὁ φυλακισμένον καὶ σφίχτηκε καλὰ μέσα στὴν τρύπια στρατιωτικὰ του μαντῶν.

Ὁ νοματάρχης ξανάψισε τὴν κουβέντα.
— Πῶς τονε λένε τὸν πολιτικὸ σου;
Τοῦ εἶπε τὸνομα.

Ὁ νοματάρχης κούνησε τὸ κεφάλι του μὲ τρόπο που φανέρωνε μεγάλη ἐκπληξη. Δὲν εἶχε ἕδικο. Τὸνομα πού ἄκουσε εἴτανε τῆς πρώτης γραμμῆς· θυμήθηκε πόσες φορές στὶς ἐφημερίδες διάβαζε τὸνομα

του μὲ χίλια δυὸ κολικευτικὰ καὶ τριητικὰ παρανόμια. Τίτοιος ἄθροπος καὶ νὰ μῆν ὡς τὸ λαϊκὸ στὸ δικαστήριον γιὰ ἕναν ψευτορκία!

- Βρὲ νὰ πάρῃ ἡ ὄργη! φώναξε.
- Ὁ φυλακισμένον γύρισε καὶ τονε κοίταξε.
- Τί τρέχει; ρώτησε.
- Τίποτα. Κατὶ θυλήθηκα. Πῶς τον εἶπες μωρὲ κείνον τὸν πολιτικὸ;
- Τοῦ ξαναεἶπε τὸνομα.
- Γίνηκε σιωπὴ.
- Ἔξ μείνης ἀκόμα μὲ τὸ κόμμα του; ρώτησε.
- Ὁ φυλακισμένον τονε νοίταξε.
- Ἄ θὰ μείνω λεί; Καὶ πού νὰ πάω; Ἦ-πειτα παρακρινὸν σου εἶπα δὲν ἔχω. Ὁ, τι μπόρεσε τόκαιε.

Ἀναστεινάξε.
— Ἄχ ἀνάθεμα τὴν τύχη μου. Ἄς εἶχαμε δικὴ μας κυβέρνησιν καὶ σύλλεγα ἐγὼ. Ἔξ τρώγαμε ζυστρί οἱ καλοὶ σου οἱ δικαστᾶδες ὅσο νὰ πῆς κίμινο. Γέλασε δυνατὰ καὶ σκούπισε τὰ μάτια του πού δακρυζοῦσαν.

Ὁ νοματάρχης δὲν τοῦδραπε πιά ἀπόκριση. Στὸ γέισο τοῦ πηλίκιου του εἶχε καθίσει. ψιλὸ στρώμα χιόνι. Ἐβγαλε τὸ πηλίκιον ἀπὸ τὸ κεφάλι του καὶ τὸ τίναξε. Ἦτσι ὅπως εἴτανε μὲ τὸ χιόνι ἀπάνω τοῦ θύμισε τὰ κασκίετα τῶν ἀξιωματικῶν τῆς χωροφυλακῆς. Ὁ νοῦς του πῆγε τότε στὶς τελευταῖες ἐξέτασεις πού εἶχε δώσει γιὰ ἀξιωματικὸς. Ὅλο τελευταῖο ἐπιτυχόντα τὸν ἔβερνε ἢ ἐπιτροπή! Εἶδε ἄλλους ἀγράμματος νὰ γίνονται ἀξιωματικοὶ αὐτὸς κόντευε νὰ γεράτῃ. Ἀκόμα λίγο καὶ τὸν ἐπαιρνε τὸ ὄριον. Γιατί; Γιατί ποτέ του δὲ πρόντισε νὰ κολλήσῃ καὶ αὐτὸς σὲ κανέναν ἰσχυρὸν πολιτικὸ; Κοίταξε ὄλο τὴ δικαιοσύνη. Οἱ συναδέλφοι του τονε φώναζανε εἰρωνικὰ δάσκαλο. Γεῖα του δασκαλε, τί κανεις δάσκαλε; Ἐπειτα ἀπὸ τὴν τελευταία ἀποτυχία εἶχε πιά ἀποφασίσει νὰ τὰ πετάξῃ καὶ νὰ φύγῃ. Γιὰ πού; Ὅπου τονε βγάλουνε τὰ μάτια του. Στὴν Ἀμερική, στὸ Σουδάν, στὸ Κεπτέρον, στὴν Αὐστράλιαν. Πάντα καλύτερα θάνα. Ἀπάνω στὴ μιὰ σφορὰ τοῦ ἦρθε κ' ἡ ἄλλη. Ὁ θάνατος τοῦ παιδιοῦ του. Πῶς δὲν τρελλαθῆκε σὰ ρώτησε τί κανει τὸ παιδί του, καὶ τοῦ εἶπανε. «Σὺ ἔφρες χρόνους». Ἄχ! Καὶ μὲ τί φορητὴ ἀτάθεια πού τοῦ τὸ εἶπανε!

Τὸ χιόνι ἔσπεψε ψιλὸ ψιλὸ. Ὁ ἀέρας μαζάκωσε μὰ τὸ κρῦο γίνηκε πιὸ τρυπητό. Περπατοῦσανε ἀμίλητοι ὄλοι. Ἐνα κερρὸ φάνηκε ἀπὸ μακριὰ νέρχε-

λιάδες πού ἀφήκανε πίσω τους, καὶ πού ἄλλοι θανατωθήκανε, ἄλλοι παρθήκανε σκλαβοὶ, — αὐτὸ δὲν εἶναι χαραγμένο στὴν πλάκα τους.

Τὰ ἱστορικὰ τῶν Ἀρματωλῶν Μπούα Γρίβα, Πούλιου Δράκου καὶ Μαλκίμου, πού προτίμησαν καὶ αὐτοὶ τὴ Βενετικὴ ἐξουσία ἀπὸ τὴν Τούρκικην, ἂν κ' εἴταν ἀπὸ τοὺς πρώτους Ἀρματωλοὺς πού ἄρχισαν καὶ διόριζαν οἱ Τούρκοι γιὰ νὰ τοὺς ἀποσποῦνε ἀπὸ τὴ Βενετικὴ τὴν ὑπερσία. ἄλλο δὲ μὰς διδάσκουνε παρὰ πῶς ἀκούζανε ὁλέντ τὶς μαχαίρες τους οἱ δικεῖ μας, χωρὶς νὰ τὸ φαντάζονται πῶς εἴτανε γραφτὸ νὰ περᾶσουνε πολλὰς γενεάς πρὶ νὰ σημάνῃ ἡ ὄρα τοῦ ἀληθινοῦ τοῦ ἀγῶνα. Μὰς ἔβγαλαν τὰ ἠρωϊκὰ παθήματα τῶν τριῶν ἐκείνων ἀρματωλῶν κ' ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ παλιὰ Βυζαντινὰ Τραγοῦδια μας, ὡστε δὲν ἐμεινε ὀλότελα ἄκαρπος ὁ ἀγῶνας τους.

Ἀγῶνες τοῦ δέκατου ἑβδομου αἰῶνα.

Στὴν ἀρχὴ τοῦ αἰῶνα τούτου ἀπαντοῦμε κίνημα ἀπὸ τὰ πιὸ ἀρχαῖα πού μὰς ξεσηκώσανε οἱ δυτικοί. Ἐπειδὴ μῆτε κοινὴ φιλοδοξία δὲν τοὺς πα-

ρακινούσε τοὺς φίλους τῶν Ἱπποτῶν τῆς Μάλτας νὰ τριφυρίζουνε τ' Ἀρχιεπίσκοπον καὶ νὰ ἐρεθίζουνη νησιῶτες καὶ στεριανούς, ἔφησε πού δὲ φαίνεται νὰ εἶχανε ὀργανισμένον κανένα σύστημα γιὰ διαφέντεψή μας ἂν ἀποτυχαίνανε, καθὼς ἀποτύχανε. Παρὰ εἴτανε ἀπλή ἐνδίκηση ἐναντίον τοῦ Τούρκου, πού τέλμης νὰ χτυπήσῃ τὴ Μάλτα. Ἄν ὅμως ἡ πολιτικὴ τῶ δυτικῶν εἴτανε ἀσυνείδητη καὶ ἀπάνθρωπη, ἡ δικὴ μας ἡ διαγωγὴ εἴτανε ἀνόητη καὶ ὄλος διόλου ἀσυνείδητη μὲ τὴ γνωστὴ τοῦ ρωμοῦ ζυπναδά. Δεῖς κ' εἶχε ὀλότελα χαμένη τὴν ὀρθὴν τὴν κρίσιν, τὸ ἔθνος. Φρίκη πάλε τὰ παθήματά τους ὅταν ἀπομείνανε ἀπροσπάτευτοι στὰ νύχια τῶν Τούρκων.

Ἐχει ὡς τόσο καὶ αὐτὸς ὁ αἰῶνας τὴν κωμωδία του, καθὼς ἐκεῖνη τοῦ Πέμου Ἐρρίκου πρὸ ἑκατὸ περὶπου χρόνια, μόνον πού μπορούμε ἰδῶ νὰ γελοῦμε δίχως χολόσκασιν, ἀφοῦ κατὰ χρυσὴ μὲς τύχη δὲν προφτάξαμε νὰ μπουῦμε στὰ αἵματα καθὼς τότες. Ὁ ἦρωας τῶρα εἴτανε ὁ Κάρολος τῆς Νεβέρης, πού μὲ Παλαιολογικὰ δικαιώματα καὶ αὐτὸς ἄρχισε συνεννόησιν μὲ Μανιάτες, μὲ Ἠπειρώτες, μὲ Δαλματοὺς, Σέρβους καὶ ἄλλους, ὡστὸυ συστήθηκε ἡ περίφημη ἢ Συνέλευσιν τοῦ 1612 στὴν Κούκην τῆς Ἀλβανίας, πού μὰ τὴν ἀλήθεια σὺν κοῦκῳ μαζευτῆ-

κανε νὰ συζητήσουνε καὶ νὰ ψηφίσουνε τὸν ὀργανισμό τοῦ πολέμου, ἄρματα, στρατοῦς, ὡς καὶ χύσιμον μονέδας. Καὶ ὁ Κάρολος πάλε σύστηνε χριστιανικὲς Στρατιᾶς, καὶ σκαρᾶνε στόλους μὲ καρᾶβια πού τὰ βάφτιζε «Παναγιῆς» καὶ «Ἁγίους Βασίλειους». Ὅλα μ' ἄλλους λόγους χαμογελοῦσανε, μόνον πού ἔξασφα ἡ Ἰσπανία, θέλοντας αὐτὴ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴ Μακεδονία γιὰ λογαριασμό της, κ' ἐνεργῶντας μὲ τὴ Βενετία, πού φοβότανε νὰ μὴ χάσῃ τὰ Μοραίτικα κάστρα της, τῶ τὰ κάμανε ὄλα τοῦ Κάρολου θάλασσα, κ' ἔτσι ἠαφτήκε καὶ αὐτὸ τὸ κίνημα μέσα στῆς ἱστορίας τὰ βάθια.

Μελετώντας τὴν ἀκατάπαδην βροχὴν τῶ δυτικῶν προηγουμένων αἰῶνων δὲν ἀναφέραμε τίποτες γιὰ κάμποσους νησιώτικους μὰς ἀγῶνες, δηλαδὴ ἀγῶνες πού σκαρώνανε οἱ ξένοι στὰ νησιά μας μὲ τὴ βοήθεια τῶν ντόπιων, καθὼς τῆς Λήμνος στὰ 1475, τότες πού τὴ γλύτωσε προσωρινὰ ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἡ ἠρωϊκὴ ἡ Μαρούλλα, τῆς Ρόδου τὴν ἴδιαν περίπου ἐποχὴ, πού καὶ αὐτοὶ οἱ ντόπιοι τὴ σώσανε γιὰ κάμποσα ἀκόμα χρόνια, τῆς Κύπρου στὰ 1570 καὶ 1571, πού ὕστερ' ἀπὸ ἠρωϊκὴ ἀντίστασιν καὶ δεικῶ μας καὶ δυτικῶν τὴν καταστρέψανε καὶ τὴν πήσανε μιὰ καὶ κελὴ οἱ Τούρκοι, τέλος τὸ μεγάλο

ται άργά άργά. Ζύγωσε. Είτανε φορτωμένο τουλούμιζ λάδι κι ό άγωγιάντης τυλιγμένος σέ μιá κίτρινη ντισεράδα είχε τρυπώσει ανάμεσα στά τουλούμιζ για νά κρύβη τίς πλάτες του. Τά μάτια του είχανε παγώσει κι ούτε σήκωσε τό κεφάλι του νά κοιτάξη κανέναν.

Περπατούσανε τρείς ώρες άπάνω στό χιόνι. Ποιό πολύ τούς τέλειωσε τό κρύο παρά ή κούρατη.

— Κύριε νοματάρχη νά ξεκουριστούμε κάπου φώναζε ένας από τούς στρατιώτες.

Κείνος δέν τού άποκρίθηκε. Κείνη τή στιγμή ό νούς του είτανε στό παιδί του. Πώς ξεψύχησε, τί νά είπε στά τελευταία του, τονé ζήτησε τάχα ; φώναζε απάτερα μου, πού είσαι ; Πούός στάθηκε κοντά του ; Πώς τό θάψανε ; Ήθελε νά κλάψη, πολύ νά κλάψη, νά σκούξη, μ' ντροπέτανε τούς στρατιώτες. Μπροστά τους δέν έστρεψε νά κλαίη σάν παιδί ένας άνώτερος. Άνάθεμά τονé τό βαθμό αυτόν πού δέν τόν άφηνε κείνη τήν ώρα νά κλάψη σάν άθροπος.

Ό στρατιώτης τουρτουρίζοντας ξαναφώναζε.

— Κύριε νοματάρχη δέ βραστάω ποιά ξύλιασα. Κάπου νά σταματήσουμε.

Τό καλό που φάνηκε κάποια καλύβα. Δέν είτανε άκριβώς στό δρόμο άπάνω. Ός τόσο τραβήξανε κατευθείας. Χτυπήσανε τήν πόρτα, τούς άνοιξαν.

— Γειά σας ρί παιδικά, φώναξαν οι στρατιώτες, κανένα ρούμι μωρό γιατί πεθαίνουμε.

Είτανε τσοπάνηδες. Τρία χοντρά κούτσουρα κι άλλα μικρότερα κείγανε στό τζάκι. Ή καλύβα είτανε ξαστραχλωτή και τό κρύο έμπαινε από πάνω μ' ή φωτιά είτανε δυνατή κι ή πόρα τούς χτύπαγε στό μούτρο. Καθήσανε όλοι γύρο στή φωτιά κι άρχισαν νά τρίβουνε τά χέρια τους. Ό φυλακισμένος μόλις τονé χτύπησε ή πόρα κι άρχισε τό κεφάλι

και τόν περιόδεον άγώνα τών Κορσιωτών, πού άνάγκασαν ένα Μπαρμπάρσσο νά τραβηχτή από τό νησί τους παίρνοντας μαζί του σκλάβους χιλιάδες άδιάφιντετους χωριανούς. Καί δέν τ'αναφέραμε, είπειδή ό σκοπός μας σ' αυτά τά σημείωματα δέν είναι, καθώς ξέρουμε, χρονολογικός.

Σ' αυτή όμως τήν περίοδο τού δέκατου έβδομου αιώνα, ή Κρήτη περνάει από τόσο σοβαρή κρίση, έπειτα τό νησί τής Κρήτης είναι τόσο σημαντικό και στό μέγεθος και στήν ιστορία του, ώστε θά μ'άς άφήση ό άναγνώστης νά τής δώσουμε μικρή έδώ προσοχή.

Όι Κρητικοί, πού σέ παλαιώτερους καιρούς, πριν άκόμα από τούς Καλλέργηδες (1365), είχανε πολεμήσει τούς Βενετούς με τρωτικό σ' αλήθεια πείσμα, πού κατά τά μέσα τού δέκατου έχτου αιώνα καταντούσανε νά προτιμούνε τούς Τούρκους, στό μεγάλο όμως τόν πόλεμο τού 1644—1669; τόν πόλεμο πού έβγαλε τούς Βενετούς από τό νησί μιá για πάντα, είτανε τόσο γυρισμένοι με δούτους, πού τούς χάρισανε όλη τους τήν πολεμική τέχνη κι άν τρειωσύνη. Ότα λοιπόν, ύστερ' από τούς άγώνες πού περιγράφε σέ μέγρος ό Μπουνιαλής, και πού τούς αναφέραμε παραπάνω μιλώντας για τόν Παναγιωτάκη τό Νικούση, έπεσε ό Χάντακας, ή Ρέθυμο και τά Χανιά, προτιμήσανε οι καλλίτεροί τους νά φύγουνε μαζί με τούς Βενετούς παρά νά πομείνουνε στό δύστυχο τό νησί τους ! Έτσι συνέβηκε νά βρίσκουμε κατόπι σ' Ανατολή και σέ Δύση σκόρπια μεγάλα Κρητικά όνόματα, πού ως τά τώρα τά γνωρίζαμε μοναχα συνεδεμένα με τήν Κρητική ιστορία. Έγουμε όμως τόσο σεβασμό και στους παλιούς τους ήρωισμούς, και στά κατωπινά δεξασιμένα μαρτύρια τών πατριωτών τους, πού δέν άποκοτούμε νά τούς καταταξουμε στή σειρά τών Καλαμαράδων τής Πόλης πού τούς δείξανε τό παραδειγμα τής φευγάλας ύστερ' από τήν Άλωση, παρά μόνο παρατηρούμε πως ή ψυχολογία τής Κρητικής φευγάλας αυτή καθ'αυτή δέ διαφέρει πολύ από τήν Πολιτική.

(άκολουθεί)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

του νά γέρνη στό στήθος του κ' ένας γλυκός ύπνος νά τού βαραίνει τά ματόκλαδα. Τούς φέρανε μισή όκά κρασί μέσα σ' ένα μεγάλο μπρίκι και τό χώσανε στή φωτιά. Σέ λίγο τό κρασί άχνιζε μέσα σέ πέντε ποτήρια.

— Όρίστε κύριε νοματάρχη, είπε ένας στρατιώτης.

Έκείνος στεκότανε όρθιος από πάνω τους και κοιτάζε τή φωτιά. Δέν κρούανε. Μέσα του έβραζε μιá κρυφή φωτιά. Θάθελε μέλιστα καλύτερα νά βρισκότανε έξω και νά τονé δέρνη άλύπητα τό κρύο. Ήθελε νά νοιώση όλη εκείνη τή σκληράδα τού κρύου βιθειά ως τά κόκαλα.

Πήρε στά χέρια τό ποτήρι κ' ήπιε δυό τρείς ρουφηξίες. Οι άλλοι άδειάσανε τά ποτήρια ως τόν πάτο άφήνοντας στά τελευταία κ' έναν άναστεναγμό.

Καθήσανε άκόμα λίγο.

— Καιρός παιδικά νά παγχίνουμε, είπε ό νοματάρχη.

Δέν τονé χωρούσε τό σπίτι. Έκείνη ή ζέστα τόν έπνιγε. Κρύο, κρύο πού νά πονέση ή ψυχή του, ποθούσε.

Όι στρατιώτες κοιτάζανε τή φωτιά. Πώς νά παραιτήσουνε τέτοιο χουζούρι ; Ός τόσο σηκωθήκανε φορτωθήκανε τά ντουφέκια τους κ' έτοιμαστήκανε νά ξεκινήσουνε.

Ό καταδικος ροχάλιζε.

— Αϊ, ξύπνα, τού φώναζε ένας στρατιώτης, και τονé κούνησε με τό πόδι του. Κείνος άνοιξε τρομασμένος τά μάτια του, κείταζε γύρο του ήλιθια, κάτι ψιθύρισε άσυνάρτητα και σηκώθηκε.

Σά βγήκανε έξω στό δρόμο, τό χιόνι έπερτε πυκνό. Περπατούσανε γλήγορα για νά ζεσταθούνε. Ό νοματάρχης πήγαινε πίσω μόνος του. Μονολογούσε. «Κακόμοιρο τί σουγραφε ! Πώς κάνεις μέσα στό χώμα με τέτοιο κρύο ; Παγώνεις ; Θυμάσαι τόν πατέρα σου ; Σέ άφρησε σέ ξένα χέρια, άγάπη μου, κ' έφυγα. Με ζητούσε, φώναζε, φέρτε μου τόν πατέρα μου κι ό πατεράκης σου είτανε μακριά ούτε σέ είδε».

Κόντεθε νά βραδυάση. Ένα άμαξι μακρι γιομάτο σανό, με τέσσερα άλογα, πέρασε τρέχοντας δίπλα τους.

— Γειά σας, φώναζε ό άμαξας.

Κανείς δέν είχε όρεξη νά τού άπαντήσει.

— Είναι μακριά τό χάνι ; ρώτησε ό νοματάρχης.

Όι στρατιώτες δέν ξέρανε, ό καταδικος πού είτανε από κείνα τά μερη, ήξερε τό χάνι.

— Καμιά ώρα άκόμα, ψιθύρισε.

Σά φτάσανε στό χάνι, είχανε άνάψει τά φώτα. Ένα άλογο έτρωγε κριθάρι κάτω από ένα μικρό χαγιατί κ' ή γριά χαντζίνα ώδήγαγε δυό βώδιζ σέ μιá μαρμαρένια γούρνα για πότισμα. Δυό κάρρα ξεζεμένα βρισκόντανε όρθια μπροστά στήν πόρτα.

Μπήκανε μέσα. Άπάνω σέ έναν ξύλινο μπάγκο τρώγανε δυό τρείς άγωγιάντες φασουλάδα βουτώντας όλη τά ξύλινα χουλιάρια μέσα σέ μιá μεγάλη πηλινη γαβάθα γιομάτη μπουκιές μαύρο κριθαρόψωμο. Τά κουτάλια άνεδοκατεβαίνανε και τά ζουμιά σέ κάθε ρουφηξία στάζανε από κάτω.

— Καλησέρα σας, είπανε οι στρατιώτες.

— Καλώς όρισατε, άποκρίθηκε οι άγωγιάντες μπουκωμένοι, σκουπίζοντας τά χείλια τους με τή μπουκιά τό ψωμί.

Στό τζάκι έκοιγε δυνατή φωτιά.

Ένας στρατιώτης ζύγωσε τή συντροφιά κ' έρριξε τό μάτι του στή γαβάθα.

— Μωρό φασουλάδα ! ψυχή μου ! Άξίζει μ'αυτόν τόν καιρό, είπε τρίβοντας από εύχαρίστηση τά

χέρια. Έπειτα γύρισε προς τό Χαντζή και ρώτησε.

— Χαντζή, βρίσκειται και για μ'ας κανένα πιατό;

— Για νά ιδούμε.

Καθήσανε όλοι γύρο στή φωτιά. Ό Χαντζής έβαλε στή μέση ένα σοφρά. Ό φυλακισμένος καθησε πάρα πέρα. Σε λίγο ό Χαντζής άκούμπησε στό σοφρά μιá νέα γαβάθα. Έφερε και τέσσερα κουτάλια, τρία για τούς στρατιώτες κ' ένα για τό νοματάρχη. Ό φυλακισμένος κοιτάζε λαίμαργα. Ό νοματάρχης τόν είδε και γυρίζοντας προς τό Χαντζή φώναζε.

— Φέρε άκόμα ένα κουτάλι.

Έπειτα γύρισε προς τό φυλακισμένο.

— Ζύγωσε τού είπε, νά τσιμπήσης και συ καιτι. Κείνος ζύγωσε, με τά σκουινά δέν τόν άφήνανε νά κουνήση λεύτερα τά χέρια.

— Λύσε τον, διατάζει ό νοματάρχη.

Όι στρατιώτες γιομίσανε τή γαβάθα μπουκιές ως άπάνω, κ' έπειτα άρχισαν νά νκακατέβουνε με τά κουτάλια. Ή γαβάθα γιομάτη ψωμί. Πού και πού φαινότανε και κανένα φασόλι. Ός τόσο με τήν κούραση πού είχανε, δέν είπανε τίποτα. Σά στραβοί ριχτήκανε στό φαί. Ό νοματάρχης έβλεπε λίγες μπουκιές, σκουπιστηκε, έκανε τό σταυρό του, σηκώθηκε, και πήγε και καθησε κοντά στό τζάκι. Τά ξύλα τρίζανε κ' ή στάχτη έπερτε άσημεία.

— Κακοδιάθετος ό κύριος νοματάρχης, ψιθύρισε ένας στρατιώτης.

Έπειτα από λίγο άκουστήκανε γλήγορα πατήματα έξω στό δρόμο. Κάποιος έρχόντανε.

Σέ λίγο άνοιξε ή πόρτα και μπήκανε μέσα δυό γυναικες, βλάχικα ντυμένες. Ή μιá γριά ως εξήντα χρονώ κ' ή άλλη, κόρη της, τριαντάρα, με ένα μωρό στή νάκα, κ' ένα άγόρι ως δεκα χρονώ στό χέρι, με γουρνοτόμαρα στά πόδια δεμένα με σκουινά.

Μπήκανε μέσα με όρμή, κοιτάζανε καλά σά νά ζητούσανε κάποιον και σάν είδανε τό φυλακισμένο, βάλανε όλοι τίς φωνές κι άρχινήσανε τά κλάματα.

— Παιδάκι μου, φώναζε ή γριά.

Ή νέα, ή γυναίκα του έτρεξε κοντά του, τό παιδί τόν άγκάλιασε φωνάζοντας.

— Πατέρα, πατέρα, τί γίνηκες τόσο καιρό ;

Έκλαιγε και τό μωρό στή νάκα χωρίς νά νοιώθη τί τού γίνεται.

Κείνος τ'άχασε.

— Αϊ σωπάστε τώρα, μήν κάνετε έτσι. Γραφό μας είτανε.

Είχανε ρθή από τό χωριό, όχτώ ώρες δρόμο μακριά, με τά πόδια, ξέροντας πως θά τονé περάσουνε από κεί, για νά τόν ιδούνε προ νά τονé π'ανε τήν άλλη φυλακή. Κάτσανε γύρο του και πιάσανε τήν κουβέντα. Τονé ρωτούσανε για τό ένκ και για τό άλλο, και κείνος τούς άποκρενότανε σιγαλά προσπαθώντας νά δείξη άταραξία. Πήρε τό άγόρι του πού στεκότανε φοβισμένο μακριά, και τό ρώτησε, τό χείδεψε και τό φίλησε. Έπειτα γύρισε στή γυναίκα του, τήνέ κλοκοίταζε και τής χαμογέλασε. Έκείνη έσκασε τότε τά κλάματα.

Είτανε αλήθεια μιá συγκινητικιά σκηνή

Ό νοματάρχης καθότανε άπόμερα. Όλη αυτή ή σκηνή τόν είχε συγκινήσει βαθύτατα. Τί θά γίνουνε όλοι αύτός οι ψυχές, συλλογιότανε, άφού θά λείψη τόσα χρόνια αυτός πού τούς έφερε τό ψωμί ; Κι αυτό τό κακόμοιρο τό παιδάκι ; Όσο τό κοιτάζε, τόσο τού άναβει ό κηλός στά στήθια. Τού ραινότανε πως έμοιάζε τρομερά με τό δικό του. Τά μάτια του, τό χυμόγελό του μέλιστα, ίδια κι άπαράλληλα. Έτσι τού έρχότανε νά σηκωθή και νά τ'αγκαλιάση, και νά φωνάξη «Παιδί μου, γλυκό μου παιδί.»

Είχε προχωρήσει η νύχτα. Καιρός για ύπνο. Οί άγωγιάτες τὸ εἶχανε πάρει δίπλα. Καιρός πιά νὰ κλειδώσουν τὸ φυλακισμένο σὲ μιὰ κάμαρα καὶ νὰ κοιμηθοῦνε κι αὐτοί, ὅσο νὰ ξαναρχίσουν πάλι τὸ δρόμο.

Ὁ νωματάρχης σηκώθηκε πῆγε στὴν πόρτα κι ἀνοίξε νὰ ἰδῆ τί γίνεται ἔξω. Ἐνα κρῦο φύσημα τονὲ χτύπησε στὸ πρόσωπο. Ὁ κάμπος κάτασπρος ἀπὸ τὸ χιόνι. Κι ὄλο ἔφριχνε ψιλὴ ψιλὴ πιτουρίδα. Τὸ φεγγάρι στὸν καταξάστερο οὐρανὸ φώτιζε μ' ἕνα κρῦο φῶς. Τὸ κρῦο πούμπαινε ἀπὸ τὴν πόρτα ἔκανε τοὺς στρατιώτες ποὺ εἶχανε γλαριάσει κοντὰ στὴ φωτιά, νὰ νοῖξουν τὰ μάτια τους.

— Πέσετε νὰ κοιμηθῆτε, εἶπε ὁ νωματάρχης. Ἐγὼ θὰ μείνω γιὰ νὰ φυλάξω.

Ἐπειτα ρώτησε τὸ Χατζῆ ἂν εἶχε καμιὰ κάμαρα σίγουρα γιὰ νὰ βάλουνε τὸ φυλακισμένο νὰ κοιμηθῆ.

— Εἶναι μιὰ μέσα κλείνει καλά.

Ὁ δῆγος στὴν κάμαρα αὐτὴ τὸ φυλακισμένο, ἔκλεισε τὴν πόρτα μὲ ἕνα χοντρὸ κλειδί ποὺ τᾶφανε ἀπάνω στὴν κλειδωνιά κι' αὐτὸς ξαπλώθηκε δίπλα στὸ τζάκι ἀπάνω σὲ μιὰ κουβέρτα καὶ τυλιχτηκε καλὰ μὲ τὴ μαντιλά του. Ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ μπορούσε νὰ βλέπῃ τὴν κάμαρα τοῦ φυλακισμένου. Οἱ στρατιώτες κοιμόντανε στὴν ἄλλη κάμαρα μὲ τοὺς άγωγιάτες.

Περάσανε κάμποσες ὥρες. Ὁ νωματάρχης μὲ μισόκλειστα μάτια κοίταξε τὴ λάμψη τῆς φωτίας ποὺ σκορπούσε μὴν εὐεργετικὰ ζεστασιὰ. Σιγὰ σιγὰ τονὲ πῆρε ἕνας ἀλαφρὸς ὕπνος. Κούφιος ὕπνος· τὰ μάτια του κλειστά, μὰ ὁ νοῦς του δούλεβε. Τὸ κεφάλι του καμίνι. Κάποτε ἔκουσε ἀλαφριὲς πατημασιές. Ἄνοιξε λίγο τὰ μάτια του, χωρὶς νὰ κουνηθῆ διόλου, κι' εἶδε τὴ μαντιλά τοῦ φυλακισμένου νὰ διευτύνεται πρὸς τὴν κάμαρα του. Πατοῦσε στὰ νύχια κι ὄλο γύριζε τὸ κεφάλι τῆς πρὸς τὸ νωματάρχη γιὰ νὰ ἰδῆ ἂν τὴν βλέπει. Κεῖνος ἔκανε πάντα ὅτι κοιμάται. Ἐνα λυχνάρι φώτιζε τὴν κάμαρα. Ἡ γριά ζύγωσε στὴν πόρτα, σπάθηκε, ἀφουγκράστηκε, κοίταξε γύρω τῆς φοβισμένα. Ὅλοι κοιμόντανε. Ἐνας άγωγιάτης ρουχάλιζε δυνατὰ. Μίσω στὴν κάμαρα ὁ φυλακισμένος ἔβηξε. Θὰ εἶχε κρούσει ὁ μαῦρος τόσες ὥρες μέσα στὰ χιόνια. Ἡ γριά ἔβαλε τὸ μᾶτι τῆς στὴν κλειδαρότρυπα. Ἐπειτα ἔπιασε τὸ κλειδί. Σταθῆκε πάλι καὶ κοίταξε γύρω, ἔπειτα ἕνα τράκ κι' ἡ πόρτα ἔνοιξε.

Ὁ νωματάρχης παρακολούθησε ὅλη αὐτὴ τὴ σκηνὴ μὲ τὰ μάτια μισόκλειστα.

Καταλάβαινε καθαρὰ τὸ σκοπὸ τῆς γριάς μὰ δὲν εἶχε τὴ δύναμη νὰ τὴν ἀποδοίξῃ. Κάποια δύναμη τὸν κρατοῦσε καρφωμένο χάμω. Ἐπειτα πατήρας εἶτανε μιὰ φορὰ κι αὐτὸς, κι' ἔνοιωθε τί θὰ πῆ πόνος γονιοῦ. Πέντε χρόνια φυλακὴ σ' ἕνα σκοτεινὸ, ὑγρὸ ὑπόγειο! Μιὰ ζωὴ ἀλάκαιρη! Μὰ ἡ εὐτύχη, τὸ καθῆκον, ὁ ἔρκος ὁ στρατιωτικὸς ποὺ εἶχε δώσει, ὁ κίντυνος νὰ καταδικαστῆ ἴσως ὁ ἴδιος; Ὅλες αὐτὲς οἱ ἰδέες χορηπηδούσανε κείνη τὴ στιγμή μέσα στὸ μυαλό του. Καὶ τὰ μάτια του πάντα μισόκλειστα, καὶ τὸ κορμὶ πάντα καρφωμένο στὴ θέση του. Ἐπειτα ἔκουσε τὴ γριά νὰ λέγῃ μὲ φόβο.

— Ἐλα.

Σὲ λίγο εἶδε τὸ φυλακισμένο νὰ πετάγεται μέσα ἀπὸ τὴ φυλακὴ γλήγορος τὰν ποντικὸς, καὶ νὰ περνᾷ ἀπὸ μπροστὰ του σὰν ἡσκίος.

Δὲν εἶχε τὴ δύναμη οὔτε νὰ σηκωθῆ ἀπὸ χάμω, οὔτε νὰ φωνάξῃ. Ἐμεινε μὲ τὰ μάτια σφαλιστὰ,

κάνοντας πάντα πῶς κοιμάται. Μὰ περίεργο. Τώρα ποὺ ἔνοιωθε πῶς ὁ φυλακισμένος ξαναβρῆκε τὴ λευτεριά του κι' ἔτρεχε σὰ λαγὸς ἀπάνω στὰ χιόνια, ὁ νοῦς του ποὺ εἶτανε σὰ φουρτουμισμένη θέλασσα ἔρχισε νὰ γαληνέβῃ. Εἶτανε ἀνάγκη τῆς ψυχῆς του αὐτὸ ποὺ ἔφησε νὰ γίνῃ. Γιατί εἶτανε κι αὐτὸς μιὰ φορὰ πατήρας κι' ἔνοιωθε τὸν πόνο τοῦ γονιοῦ.

Ἡ γριά ξανάκλεισε τὴν πόρτα κι' ἔπειτα πῆγε καὶ ξανάπεσε πάλι στὰ ρούχα, δίπλα στὴν κόρη τῆς.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

«Δυὸ τρία παραμυθία, καμιὰ εικοσαριά ζουγραφίες καὶ κάμποσα τραγούδια, νὰ τὰ Χουχλιδία καὶ νὰ τὰ νῆστιμ ἀγγελία ποὺ λάβαμε ἀπὸ τὴν Πόλη.

— Συγραφίς καὶ τῆς ἀγγελίας καὶ τῶ «Χουχλιδιών» εἶναι ὁ Χαρκιῆς, ποὺ μὲ ἄλλο ψευτόνομα, Χριστὸς Δέλτας, ἔχει δημοσιεῖσαι μερικὲς ὁμορφὲς εικονοῦλες στὸ «Νουμᾶ».

— Ἡ ἀ' Ἀκρόπολη τῆς Τρίτης μᾶς πληροφορεῖ πῶς ὁ πρίσβης μας στὸ Παρίσι δὲν παύεται, — ἐνῶ εἶτανε ἀπὸ πέρσι ἀποφασισμένο αὐτὸ γιὰ τὰ ἐθνικά μας συμφέροντα — γιὰτί λέει διαπραγματεύτηκε καλὰ καὶ τέλειως τὸ συνδικέσιο τοῦ Βασιλόπαϊδα Γεώργιου μὲ τὴ Μαρίκα τοῦ Βονοπάρτη.

— Ἐθνικὸ συμφέρον εἶναι κι αὐτὸ καὶ δὲν πρέπει νὰ παραξενεύεται ἡ «Ἀκρόπολη».

— Ἡ ἴδια φημερίδα μᾶς λέει πῶς κι ὁ κ. Σκουζὲς εἶτανε στὸ σκέδιο τῆς ὑπουργικῆς ματαρρύθμισης, γιὰτί ἀπότυχε ὡς ὑπουργός, μὰ ἡ θέση του στερεοποιήθηκε, γιὰτί λέει, ἐνέργησε ὥστε στὸ συλλληθητῆρι ἐναντίου τοῦ Φουρνιῆ νὰ μὴ πάει πολὺς κόσμος.

— Κι αὐτὸ ὑπουργικὸ καθῆκο, καὶ πάλι δὲν πρέπει νὰ παραξενεύεται ἡ «Ἀκρόπολη».

— Τὸ καινούριον θέατρο «Πανελλῆνιον» ποὺ χτίστηκε τὸ παραμῆνον χυνόμενον καὶ δὲν πρόφτασε νὰ ντυμπουτάρει γιὰ «γεμισμένον», μεταρρυθμίζεται γιὰ νὰ γίνῃ «καλοκαιριάτικο».

— Θὰ παίξῃ σ' αὐτὸ ἡ κ. Κυβέλη Ἄδριανὸς μὲ θέαση πρώτης σειράς.

— Φαίνεται πῶς ἡ ρετινὴ καλοκαιριάτικῆ θεατρικῆ κίνηση θὰ εἶναι κάμποσο ζωηρὴ, ἀφοῦ μαθαίνουμε πῶς καὶ ἀρκετὰ πρωτότυπα ἔργα θὰ παιχτοῦνε.

— Μαθαίνουμε καὶ τοῦτο. Σὲ μιὰ θεατρικὴ ἐπιθεώρησιν, ἀλὰ «Παναθηναϊκῆ» ποὺ θὰ παραστῆσῃ σὲ κάπιο καλοκαιριάτικο θέατρο, θὰ φιγουράρῃ: κι ὁ διευθυντῆς τοῦ «Νουμᾶ» γιὰ κομικὸς Ἀθηναϊκὸς τύπος. Τώρα πῶς μπορεῖ νὰ νῆκε Ἀθηναϊκὸς τύπος ἕνας ἄθροπος ποὺ δὲ ζεῖ στὴν Ἀθήνα μὰ στὸ γραφεῖο του καὶ στὴ δουλιὰ του, αὐτὸ τὸ

ξέρονε πιά οἱ διάφοροι πλιχθῆρῶποι ποὺ μπακαλεύονται τὰ πάντα, καὶ θέατρο καὶ κοινονία καὶ πατρίδα, ἀκόμα καὶ τὴν ἴδιαν τὴ φαιμελιά τους.

— Βγήκανε σὲ ἔμπορο βιβλίον, τυπωμένο στὴ Λόντρα, τὰ Βλάχικα λαϊκὰ τραγούδια τῆς Ἑλλήνης Βακαρέσκο, μεταφρασμένα μὲ ἀρκετὴ δύναμη κι ὁμορφιὰ ἀπὸ τὸ Μῆτρο Δεσποίνῃ. Τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ ἔχουνε δημοσιευτῆ καὶ στὸ «Νουμᾶ».

ΣΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

τὸ γραφεῖο (δρόμος Ζήνωνα 2 (πουλοῦνται ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ τὸ ἕνα καὶ 1,25 φρ. γρ. γιὰ τὸ ἔξωτερικόν, τὰ κλόουβα βιβλία τοῦ ΨΥΧΑΡΗ «Τὸνεῖρο τοῦ Γιαννιῆρη» — τοῦ ΠΑΛΛΗ «Ἡλιος καὶ Φεγγάρι» — τοῦ ΦΩΤΙΑΔΗ «Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα καὶ ἡ Ἐκπαιδευτικὴ μας ἀναγέννησις» — τοῦ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ «Ἱστορία τῆς Ρωμισσίνης», «Μαζώχτρα καὶ Βρουκόλακας» καὶ «Νησιώτικες Ἱστορίες» — τοῦ Δ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗ «Οἱ σκιὲς μου» — τοῦ ΠΑΝΤΗΛΗ ΧΟΡΝ «τὸ Ἄνεχτῆμα» (δρῆμα) — τοῦ ΠΑΛΙΑ ΣΤΑΥΡΟΥ «Θρησκεία καὶ Πατρίδα» — τοῦ ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ «Τὰ Παλιὰ καὶ τὰ Καινούρια» — τοῦ Γ. ΑΒΑΖΟΥ «Ἡ ματιὰ» — τοῦ Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ «Ζωντανὸ καὶ πεθαμένον» καὶ «Ὁ Ἄσωτος» (δράματα) — τοῦ ΛΟΓΓΟΥ «Δάφνης καὶ Νλόη» (μεταφρ. Βουτιερῆδῃ) — τοῦ ΕΥΡΗΠΙΔΗ «Ἡ Μῆδεια» (μεταφρ. Περγυλιτῆ) — τοῦ ΣΟΦΟΚΛΗ «Ὁ Αἴας» (μεταφρ. Ζήσιμος Σίδερη).

Ἡ ΙΑΙΑΔΑ μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν Ἄλξ. Πάλλη δρ. 2 καὶ φρ. γρ. 2 1/2 γιὰ τὸ ἔξωτερικόν.

Ὁ ΑἰΘΡΑΪΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ τῆς κ. Ἀλεξάντρας Παπαδόσκου, χρυσοδομένο, δρ. 1 1/2 καὶ φρ. γρ. 2 γιὰ τὸ ἔξωτερικόν.

Τὸ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ «Ἰαμβοὶ καὶ Ἀναπαιστοὶ» — «Τρισέυγον» — «Γράμματῶν» — «Ἀσκληπιῆ Ζωή», ὁ δρ. ἀντίς 12 ποὺ πουλοῦνται στὰ βιβλιοποιεῖα. Γιὰ τίς ἐπαγγελίς 6,50 καὶ γιὰ τὸ ἔξωτερικὸ 7 φρ. γρ. δίχως ἄλλο ἔξοδο γιὰ τὰ ταχυδρομικά. — Ὁ ὀδοδεκλόμος τοῦ Γύφτου, 3 δραχμῆς. — Ὁ ὀδοδεκλόμος τοῦ Παληχαριῶδῃ δρ. 1.

Τὸ ΙΔΑ «Μαρτυροῦν καὶ ἠρώων ἄμα» δρ. 1.

Τὸ Γ. ΜΑΡΚΕΤΗ Παιδολογία (δρ. 1) Κριτικὴ ζου ἀδολοῦ λογισμοῦ τοῦ Κάντ (δρ. 1) — Τὸ δασμολογικὸ ἔργον στὴν Ἀγγλία (δρ. 2) δρ. 1.

Τὸ ΔΕΑΝΤΡΟΥ Κ. ΠΑΛΑΜΑ τὰ «Πρώτα τραγούδια» δρ. 1.

Τὸ ΕΡΜΟΝΑ «στὴς Ζωῆς» δρ. 1.

Τὸ ΒΑ ΓΙΑΝΝΙΔΗ «Γλώσσα καὶ Ζωή» δρ. 2.

Τῆς κ. ΕΥΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ «Ἀπὸ τὸν κοσμον τοῦ παλαινοῦ» δρ. 1.

Τὸ ΕΝΕΠΕΜΒΕΝΟΥ «Τὸ Μπαμπάκι» δρ. 1.

Τὸ ΨΥΧΑΡΗ ὅλα τὰ ἔργα ἀπὸ δρ. 4 ὁ τόμος.

Τὸ Γ. ΣΚΑΛΗΡΟΥ «Τὸ κοινονικὸν μας ζήτημα» δρ. 0,50.

Ἡ ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

εἶναι ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ γιὰ τὸ λαὸ καὶ δέχεται καταθέσεις ἀπὸ μιὰ δραχμὴ κι' ἀπάνω

Σοῦ πλερώνει τόκο 4 1/2 % καὶ σοῦ δίνει πίσω τὰ χρήματά σου ὅποτε θελήσεις εἴτε δια εἴτε μέσος ἀπ' αὐτὰ.

ΔΑΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟΥ 1908

4	ΜΕΓΑΛΑ ΚΕΡΑΗ	ΕΞ 100,000 Δρ.	400,000
4	"	"	25,000
4	"	"	10,000
12	"	"	3,000
20	"	"	1,000
1644	"	"	100
2312	"	"	50
			900,000

4000 ἐν ὄλῳ κέρδη ἀξίας δραχμῶν.....

Μέχρι τῆς πρώτης κληρώσεως (27/10 Ἀπριλίου 1908) θὰ ἐκδοθῶσι μόνον 500,000 τετραδράχμων γραμματίων ὑπ' ἀριθ. 1—300,000. Μόνον οἱ ἀριθμοὶ ο἗τοι θὰ τεθῶσιν ἐντὸς τῆς κληρωτικῆς κατὰ τὴν κληρωθὴν ταῦτην. Κατόπιν θὰ ἐκδοθῶσι μονοδραχμᾶ γραμματία ἰσχυροῦντα διὰ μίαν ἐκ τῶν πρῶτων τελευταίων κληρώσεων, ὑπ' ἀριθ. 300,000 ἄχρις 1,000,000, θὰ προστεθῶσι δὲ ἐντὸς τῆς κληρωτικῆς καὶ οἱ ἀπείστοιγοι ἀριθμοὶ.

Γραμματίαι πωλοῦνται. Εἰς τὰ δημόσια ταμεῖα καὶ λοιπὰς δημοσίας ἀρχάς, εἰς τὰς Τραπεζάς, εἰς τοὺς σταθμάρχας καὶ στασιάρχους τῶν σιδηροδρόμων, τοὺς διαχειριστάς τῶν μονοπωλίων καὶ τὰ πρακτορεῖα τῶν ἐπιμεριδῶν πρὸς δραχμᾶς τέσσαρας ἕκαστον, ἰσχυροῦν διὰ τὰς τέσσαρας κληρώσεις καὶ πρὸς δραχμᾶν μίαν ἕκαστον γραμματίον, ἰσχυροῦν διὰ μίαν ἐκ τῶν πρῶτων τελευταίων κληρώσεων.

Διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ἢ ζήτησιν γραμματίων ἀπευθυντέον εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων, ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν εἰς Ἀθήνας. Ἡ πώλησις τῶν γραμματίων ἀρχαίων ἀπὸ 1/14 Ἰανουαρίου 1908. Ὁ Διευθύνων τμηματάρχης Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ